

Masarykova univerzita

Filozofická fakulta

Ústav hudební vědy

Management v kultuře

Ivanna Hojčuková

Magisterská diplomová práce

Autorskoprávní ochrana překladu

Vedoucí práce: Mgr. Viktor Pantůček, Ph.D.

Brno 2021

Prohlašuji, že jsem magisterskou diplomovou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

Ivanna Hojčuková

Zde bych chtěla poděkovat vedoucímu práce Mgr. Viktoru Pantůčkovi, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a poskytnuté informace.

Obsah

1. Úvod.....	1
1.1. Teoretické východisko	2
2. Autorskoprávní úprava	6
2.1. Mezinárodní autorskoprávní úprava.....	6
2.1.1. Bernská úmluva	8
2.2. Autorskoprávní úprava v České republice	13
2.2.1. Členství České republiky v mezinárodních smlouvách a úmluvách	13
2.2.2. Česká legislativa upravující překladatelskou činnost.....	14
2.2.3. České organizace v oblasti překladatelské činnosti.....	15
3. Odvozené dílo.....	17
4. Překlad.....	24
4.1. Překlad v lingvistickém pojetí.....	24
4.2. Překlad jako výsledek tvůrčí činnosti.....	25
4.2.1. Strojový překlad	26
4.2.2. Doslovný a interlineární překlad	28
4.2.3. Literární překlad	28
4.3. Překlad v autorskoprávním pojetí.....	30
5. Překladatel	32
5.1. Předpoklady k nabytí postavení překladatele	32
5.2. Právní postavení překladatele.....	36
5.3. Výlučná osobnostní a majetková autorská práva překladatele	37
5.3.1. Osobnostní autorská práva překladatele	37
5.3.2. Majetková autorská práva překladatele	38
5.3.3. Specifika autorských práv překladatele	39
5.4. Právní odpovědnost překladatele.....	41
6. Smluvní právo autorské v oblasti překladů	44
6.1. Licence	45
6.1.1. Licence zákonná	45
6.1.2. Licence nucená	46
6.1.3. Licence smluvní.....	48
6.2. Smlouva o dílo.....	53
6.3. Zaměstnanecké dílo	55
7. Závěr.....	58
8. Resumé	60
8.1. Summary	61
8.2. Zusammenfassung	63
9. Seznam pramenů a literatury	65

1. Úvod

Překlad má mezi literárními díly od pradávna své nezastupitelné místo. Překladařství vždy odráželo tvůrčí inspiraci a časem vedlo k tomu, aby v určité fázi vývoje práva byla překladům poskytnuta autorskoprávní ochrana. Nyní je jednou z nejvíce specifických forem tvůrčí činnosti, která je chráněna autorským právem, a práva překladatele tak vyžadují zvláštní způsob právní ochrany. Aktuálnost této práce spočívá zejména ve skutečnosti, že překlad je v důsledku globalizace poptáván stále více a s tím roste i počet dosud neprobádaných otázek či nedostatečně vyřešených problémů.

Je nutno brát v potaz, že překlady umožňují šíření ve světě nejen umění, ale také vědeckých poznatků. Jde o jeden z důvodů, proč je téma neméně aktuální než sdílení nejnovějších výsledků vědeckých bádání, které mají povahu univerzální aplikovatelnosti a jsou nebo mohou být ve veřejném zájmu. Překladatel tedy vykonává činnost, bez níž by šíření těchto informací jednoduše nebylo možné, a musí tak mít zajištěnou ochranu.

Tato práce pojednává o problematice vymezení právního postavení překladů, o identifikaci mezi různými typy překladů konkrétního předmětu ochrany autorských práv, analyzuje aspekty autorského práva a odpovědnosti překladatele, povahu právních vztahů mezi překladatelem a nositelem autorského práva k původnímu dílu, popř. třetí stranou, zákonná a smluvní práva a povinnosti překladatele jakožto subjektu autorského práva a navrhuje možná řešení některých problémů v oblasti autorskoprávní ochrany překladů. Vychází z předpokladu, že aby byly právní nástroje účinné a splňovaly stávající zájmy společnosti, musí být neustále aktualizovány.

Duševní vlastnictví je jedním z nejrychleji se rozvíjejících odvětví legislativy současnosti. Ochrana práv překladatele stále více přitahuje pozornost badatelů v oblasti lingvistiky a práva, kteří usilují o navrhování nových způsobů řešení stávajících problémů. Předmětem tohoto výzkumu je tak právní úprava autorských práv překladatele.

Cílem této práce je poskytnutí uceleného obrazu o postavení překladatele v rámci autorského práva a určení, jaká a zda vůbec má ke svým překladům vlastnická práva, popř. za jakých podmínek. Jednou z otázek je to, co musí překlad splňovat, aby byl zákonem chráněn. Ze zjištěných poznatků je dále záměrem práce vyvodit možné návrhy ke zlepšení postavení překladatele jakožto subjektu autorského práva.

K dosažení tohoto cíle je provedením analýzy a komparace dostupných zdrojů v následujících kapitolách vymezeno pojetí překladatele jakožto zmíněného subjektu autorských práv a podmínky pro vznik a výkon majetkových a osobnostních autorských práv překladatele. Metody analýzy a komparace byly použity i při dalších jednotlivých krocích výzkumu jako rozbor a porovnání práv autora původního a odvozeného díla, jednotlivých úprav práva na překlad ve vývoji autorského práva, porovnání názorů na problematiku různých odborníků apod. Práce zahrnuje analýzu právní povahy překladu jako předmětu autorského práva, dedukcí jsou pak stanovena její specifika vycházející zejména z postavení kategorie tzv. odvozených děl, do níž překlad spadá. Tatož metoda je uplatněna pro zjištění práv, povinností a odpovědností překladatele v rámci autorského práva. Do souvislosti byla zjištění jednotlivých analýz dána metodou syntézy.

Výzkum je založen zejména na stávajících poznatcích vyjadřovaných badateli v oblasti autorského práva a lingvistiky a vychází mj. z jejich závěrů o tom, jaká jsou úskalí v jednoznačném stanovení autorských práv překladatele a jejich důvody. Významnou část výzkumu pak tvoří komplexní analýza právních předpisů upravujících ochranu autorského práva.

1.1. Teoretické východisko

Palčivým problémem je uznání překladateli jeho autorství. Právě definice autorství, jedinečnosti, tvůrčí činnosti vyvolává ve vědeckých kruzích četné diskuze a vede k nejednotným závěrům.

Otázka právní ochrany překladu neutichá ani po desítkách let od nabytí účinnosti jak obecně závazných mezinárodních, tak i vnitrostátních právních předpisů. Je tak zřejmé, že zúčastnění, na nichž má tato úprava bezprostřední dopad, nejsou se stávající situací spokojeni. Podle Evy Hemmungs Wirtén je současná legislativa více nakloněna autorům původních, tj. překládaných, děl,¹ kdežto o jedinečnosti, autorství a právech překladatelů se stále diskutuje. Jedním z nejvýznamnějších zastánců překladu a kritiku stávající úpravy autorského práva, od jehož názorů se většina diskuzí ohledně autorskoprávní ochrany překladu odvíjí, je americký translatolog Lawrence Venuti, který mj. popírá *instrumentalist model of translation* nahlízející na překlad jako na nástroj k přetvoření díla v jiném jazyce, jako na jeho rozmnoženinu a přiklání se k *hermeneutic model of translation*, podle něhož je překlad

---

¹HEMMUNGS WIRTÉN, Eva. *No Trespassing: Authorship, Intellectual Property Rights, and the Boundaries of Globalization* [online]. S. 39.

interpretačním aktem, který nevyhnutelně mění formu, význam a účinek původního díla a je nejen lingvistickým, ale také aktem interpretace, který zohledňuje přijímací kulturu.² Zdůrazňuje potřebu úpravy právních předpisů tak, aby byla překladu uznána autonomie a nezávislost na původním díle.³ V reakci na Venutiho úvahy zavádí Tong King Lee⁴ pojem *translatofilie* a upozorňuje, že při prosazování větší svobody překladu mají teoretici tendenci přeměňovat překlad na předmět fetišu (*fetish object*) a přehlížet skutečnost, že v překladu je původní dílo stále obsaženo. Více užítu by podle něj přinesl méně konfrontační, a tudíž méně *translatofilní* přístup, který by nekladl překlad a původní dílo do opozice. Vyjadřuje názor, že je zapotřebí rozlišovat *originalitu původního díla* a *originalitu překladu* a navrhuje zavedení víceúrovňového systému, kde je autor původního díla na nejvyšší první úrovni, na druhé je překladatel, na třetí pak autor překladu vyhotoveného na základě překladu překladatele na druhé úrovni atd. Případné uplatnění tohoto stupňovitého přístupu by podle mne vyžadovalo nadmíru složitou úpravu, ne-li přehodnocení celého institutu autorství. Předpokládá totiž vztah nadřazenosti a podřazenosti, od něž se v současnosti spíše ustupuje a ve všech oblastech je prosazována rovnoprávnost, s níž také úzce souvisí svoboda, v tomto případě svoboda tvorby. Předpokládám, že právě rovnoprávnost je tím, oč překladatelé usilují a zavedení napůlautorství situaci ještě více zkomplikuje.

K názoru, že má překlad v autorském právu specifické postavení, se připojuje také Justyna Ożegalska-Trybalská⁵, která poukazuje na závislý charakter překladu. Ten se projevuje zejména tím, že překladatel nesmí svůj překlad použít beze svolení autora původního díla. To je dle mého silný argument svědčící o tom, že navrhovaný Leem systém není reálně aplikovatelný, jelikož původní dílo a jeho překlad nejenže nejsou ve svých právech o pomyslnou úroveň od sebe, ale na stupnici svobody a závislosti jsou mezi sebou diametrálně odlišné.

Radikálnější postoj zaujímá Anthony Pym⁶, který jednoznačně uvádí, že překladatel není autorem. Argumentuje tím, že na rozdíl od autora překladatel netvrdí o pravdivosti a neručí za obsah svých překladů a že *já* v textu překladu neodkazuje k překladateli, nýbrž

---

²VENUTI, Lawrence. *Contra Instrumentalism: A Translation Polemic* [online]. S. 1.

³VENUTI, Lawrence. *The Translator's Invisibility: A History of Translation* [online]. S. 311.

⁴LEE, Tong King. Translation and copyright: towards a distributed view of originality and authorship.

⁵OŻEGALSKA-TRYBALSKA, Justyna. Status of derivative works of scientific publications under copyright law and publication standards.

⁶PYM, Anthony. *The translator as non-author, and I am sorry about that.* [online].

k autorovi původního díla. Podle Jiyounga Parka⁷ však bližší pohled na Pymovu studii ukazuje, že jeho srovnání autorů a překladatelů bylo provedeno pro odlišné žánry překladu, o nichž hovořil Venuti, a také ne v kontextu autorského práva. Konstatuje, že Venuti hovoří o autorských právech překladatelů, zejména pokud jde o literární překlady, zatímco Pym se zabývá překladem obecně. Uvádí, že žádný literát, i když je autorem, netvrdí, že obsah jeho literárního díla je pravdivý a platný. Zájmeno *já* v jeho díle neodkazuje k samotnému autorovi, což platí i pro překlad. Dovolím si s tímto výkladem nesouhlasit, a to ihned z několika důvodů. Zaprvé Pym výslovně připouští kreativitu překladatele, a tudíž uznává, že se jedná o tvůrčí činnost: „*translators are indeed subjective in their minds and creative in their writing.*“⁸ Tento předpoklad je jedním z pojmových znaků autorského práva, proto lze předpokládat, že se od autorskoprávní roviny Pym ve svých úvahách neodchýlí. Dále uvádí, že autorství může být chápáno v několika smyslech. Týká se to nejen kreativity nebo individuality, ale také etické odpovědnosti, což je podle něj aspekt přehlížený mnoha literárními ideologiemi. Bezprostředně zmiňuje, že se ve studii zaměřuje na autorství přesně a výlučně ve smyslu odpovědnosti v rámci komunikačních aktů, tedy z pohledu formální pragmatiky. Zároveň dodává, že to neznamená, že se ostatní pojetí autorství mýlí, pouze opomíjejí celou oblast, která pro porozumění povahy překladatelské činnosti je však klíčová.⁹ Domnívám se, že Pymovo pojetí *já* lze traktovat jako *umělecké já*, které je v díle promítnuto realizací jeho vlastní fantazie, jeho vlastních myšlenek, které prostupuje celým dílem a odráží se v každé jeho dílčí složce, ve výběru postav, příběhu, volbě stylu atd. V tomto kontextu překladatel nemůže v překladu realizovat svoje *umělecké já* tak, aby splývalo s *uměleckým já* autora, musí se uchýlit předem stanovenou cestou, tj. nemůže např. změnit konec díla, i kdyby mu jeho *umělecké já* a fantazie našeptávaly jiný, třeba i lepší děj. Tím, že neručí za dílo, se může rozumět to, že se překladatel neztotožňuje s jeho obsahem. Jednoduše řečeno, pokud by měl možnost, přepsal by jej zcela jinak, nicméně z povahy překladu musí své *umělecké já* úměrně potlačit. Dále lze namítnout, že se autorskoprávní ochrana vztahuje také k dílům vědeckým, kde případné *já* zcela bezprostředně odkazuje k osobě autora a není pochyb, že si v tomto případě překladatel nemůže ono *já* nijak osobovat.

---

⁷PARK, Jiyoung. Critical analysis of Korean court rulings on translators' copyrights: on the originality of translation and translators' economic and moral rights.

⁸PYM, Anthony. *The translator as non-author, and I am sorry about that.* [online].

⁹Tamtéž.

Z praktického hlediska k problému přistupuje Pavol Minarik¹⁰, který ve své ekonomické analýze pro určení rozsahu autorských práv překladatele navrhuje vycházet z porovnání vztahu mezi náklady tvorby a překladu. Pokud by se při empirické analýze tento vztah u všech potenciálních překladů ukázal jako stejný, připouští zavedení konkrétního pravidla, jinak nabízí úpravu, při níž budou způsobeny menší společenské náklady. Zde je podle mne třeba především posoudit jak vysoké náklady by pro tvůrčí povahu překladu vyžadovalo provedení samotné zmiňované analýzy a nakolik jednoznačnými mohou být očekávané výsledky.

Skutečnost, že probírané pojmové znaky autorského práva jsou mimoprávní povahy, nic nemění na tom, že domáhat se ochrany lze pouze prostřednictvím zákona. Důkladná analýza práva na překlad a postavení překladatele v rámci stávající legislativy může objasnit řadu otázek a přinejmenším nastínit případná řešení.

---

¹⁰MINÁRIK, Pavol. Copyright a právo na překlad: Ekonomická analýza.

2. Autorskoprávní úprava

Všechny platné dohody mezi státy v oblasti ochrany autorských práv na mezinárodní úrovni sledují stejný cíl, a to nalezení či vytvoření takové univerzální úpravy, která by mohla zaručit ochranu nárokovaných práv bez jakýchkoli dalších autorizačních mechanismů ve státech, ve kterých je aktuálně nutné provést další registraci k ochraně vlastních zájmů na dotyčném území. Mezinárodní spolupráce je tak zaměřena na překonání tzv. principu teritoriality a jejich negativních následků.¹¹

S ohledem na svou funkci mezijazykového, mezikulturního a mezistátního prostředníka je zřejmé, že překlad vyžaduje v tomto sjednocujícím rámci vlastní ochranu. Na překladatelskou činnost tak nelze nahlížet jinak než v kontextu obecných ustanovení mezinárodního, evropského a národního práva v oblasti autorského práva a duševního vlastnictví. Proto je vhodné začít obecným přehledem právní úpravy na jednotlivých úrovních. Potřebné údaje lze nalézt zejména ve zprávě Generálního ředitelství pro překlady Evropské komise o výsledcích studie zaměřené na řešení problematiky autorského práva v oblasti překladu s ohledem na práva všech zúčastněných stran, které se na překladatelské činnosti bezprostředně podílejí.¹²

Ve zprávě je zdůrazněno, že překladatelům, odborníkům a institucím z oblasti překladatelské činnosti a strojových překladů chybí znalosti o jejich právech a povinnostech. Autoři zprávy J.Chr. Troussel a J. Debussche se snažili odpovědět na otázku, jak autorské právo chrání zdrojové texty a opravňuje k jejich překládání, zda spadají pod ochranu autorského práva překlady a databáze obsahující původní díla a překlady a jak je tato ochrana zajišťována. Studie ukazuje, že problémy ochrany původních děl a překladů úzce souvisejí s vlivem nejnovějších technologií, moderních obchodních modelů a globalizace překladatelského průmyslu.¹³

2.1. Mezinárodní autorskoprávní úprava

Ačkoli se mezinárodní smlouvy, úmluvy a obchodní dohody zaměřené na zajištění základní právní ochrany tvůrců a autorů začaly objevovat již v devatenáctém století, dosud neexistuje jednotný mezinárodní nástroj, který by automaticky poskytoval stejnou ochranu

---

¹¹DOBŘICHOVICKÝ, Tomáš. Mezinárodní smlouvy, úmluvy a dohody týkající se autorského práva. S. 371.

¹²*Translation and intellectual property rights: Studies on translation and multilingualism, Final report* [online]. Dostupné z: https://www.academia.edu/10183527/Translation_and_Intellectual_Property_Rights.

¹³Tamtéž, s. 6.

autorských práv k literárním a uměleckým dílům po celém světě. Hlavními mezinárodními nástroji upravujícími autorské právo jsou nyní Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl z roku 1886 v četných vydáních¹⁴ a Všeobecná úmluva o autorském právu z roku 1952 sjednaná a podepsaná v Ženevě, ve znění z roku 1971¹⁵.

Bernská úmluva byla prvním případem výslovné kodifikace v rámci mezinárodního autorského práva překladů jakožto odvozených děl, která jsou chráněna „jako díla původní bez újmy autorského práva k původnímu dílu“¹⁶. Úmluva konkrétně odkazuje na překlady literárních nebo uměleckých děl a na oficiální překlady úředních textů legislativní, správní a právní povahy a uděluje autorovi původního díla výlučné právo svolit k překladu. Toto právo bylo promítnuto do Všeobecné úmluvy o autorských právech z roku 1952 a následně zahrnuto do mnoha národních zákonů. Žádná ze zmíněných úmluv neobsahuje ustanovení výslovně vymezující ochranu duševního vlastnictví, dotýkají se však obecných záležitostí, bez nichž není ochrana autorských práv možná.

Bernská úmluva, která byla uzavřena s cílem vyhnout se sporům mezi jednotlivými zeměmi a zabránit šíření mezinárodního pirátství literárních a uměleckých děl, stále zůstává klíčovým nástrojem ochrany autorských práv v Unii (tj. Unii pro ochranu práv autorů k jejich literárním a uměleckým dílům, kterou tvoří státy, na něž se Bernská úmluva vztahuje¹⁷), kde je právní ochrana odvozených děl, k nimž řadíme i překlady, značně omezená. Bernská úmluva automaticky uznává autorská práva k dílům autorů ze všech zúčastněných států¹⁸; uznává nositelem práv osobu, která dílo vytvořila a vyjádřila v něm osobitost; považuje právo na překlad za základní právo autora původního díla; zákonodárstvím států Unie vyhrazuje, aby upravila ochranu přiznávanou úředním překladům úředních textů z oboru zákonodárství, veřejné správy a soudnictví¹⁹, výslovně chrání literární a umělecká díla, sborníky literárních a uměleckých děl, a je proto důležitým právním zdrojem pro ochranu překladů.

Všeobecná úmluva o autorském právu rovněž uznává výlučné právo autora pořizovat, uveřejňovat, udílet svolení k pořízení a uveřejnění překladů jeho děl. Na rozdíl od

---

¹⁴Vyhláška ministra zahraničních věcí ze dne 8. července 1980 o Bernské úmluvě o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 9. září 1886, doplněné v Paříži dne 4. května 1896, revidované v Berlíně dne 13. listopadu 1908, doplněné v Bernu dne 20. března 1914 a revidované v Římě dne 2. června 1928, v Bruselu dne 26. června 1948, ve Stockholmu dne 14. července 1967 a v Paříži dne 24. července 1971.

¹⁵Vyhláška ministra zahraničních věcí o Všeobecné úmluvě o autorském právu revidované v Paříži dne 24. července 1971.

¹⁶Čl. 2 odst. 3 Bernské úmluvy.

¹⁷Čl. 1 Bernské úmluvy.

¹⁸Čl. 5 Bernské úmluvy.

¹⁹Čl. 2 Bernské úmluvy.

Bernské úmluvy však za určitých podmínek umožňuje smluvním stranám „svým vnitřním zákonodárstvím omezit pro díla písemná právo na překlad“.²⁰ Tyto mezinárodní dohody však neobsahují konkrétní pokyny k ochraně odvozených děl.

Právo na překlad je názornou ukázkou, jak mohou národní zákonodárci odlišně uplatňovat určitá práva ve svých státech. Např., belgický zákon o autorském právu výslovně uznává „právo na překlad“ jako právo autora literárního díla samostatně překládat své dílo nebo udělit svolení k jeho rozmnožování v jakékoli formě. Ve Francii je překlad nebo zpracování jakéhokoli díla povoleno pouze na základě předchozích souhlasu autora díla, neboť se má za to, že při překladu dochází k rozmnožování díla, i když je toto dílo přeměněno na odvozené. Pořízení jakékoli rozmnoženiny původního díla vyžaduje svolení nositele autorských práv, aby nedošlo k jejich porušení. Německé právo vnímá překlad jako zpracování existujícího díla, k němuž se může vztahovat autorskoprávní ochrana v případě, je-li samotný překlad považován za vlastní duševní výtvar tvůrce, tj. překladatele. Zveřejnit překlad však lze pouze se svolením autora původního díla. Zákon o autorských právech a patentech Velké Británie nevymezuje žádnou samostatnou definici práva na překlad, a proto jej považuje za formu zpracování textu.²¹

Z výše uvedených příkladů vyplývá, že právo na překlad je výslovně stanoveno v Bernské úmluvě, jeho právní úprava na národní úrovni se však v různých státech liší. V některých zemích není toto právo zvlášť upraveno vůbec a spadá pod širší okruh práva na rozmnožování nebo zpracování. V jiných je toto právo vymezeno výslovně. Překlad je zároveň rozmnoženinou již existujícího původního díla vytvořeného jiným autorem. V tomto smyslu překlad obvykle nespadá do kategorie děl vytvořených několika autory. Ačkoli autorské právo k překladu patří pouze tomu, kdo jej vytvořil (překladatel), mohou nastat komplikace, protože překlad nelze užít bez vědomí nositele autorských práv k dílu původnímu. Užití původního díla a jeho překladu proto někdy vyžaduje svolení jak nositele práv k originálu v původním jazyce, tak nositele práv k jeho překladu v jazyce překladu.²²

2.1.1. Bernská úmluva

Jak ukazuje historie, potřeba ochrany autorských práv vyvstala již v době rozšíření tisku, ačkoli v 15. století byl zájem o danou problematiku extrémně nízký, neboť neexistovaly

---

²⁰ Čl. 5 Všeobecné úmluvy o autorském právu.

²¹ *Translation and intellectual property rights: Studies on translation and multilingualism, Final report* [online]. Dostupné z: https://www.academia.edu/10183527/Translation_and_Intellectual_Property_Rights. S. 87–88.

²² Tamtéž, s. 90.

téměř žádná technická vymoženosti a samotný proces byl velmi složitý a nákladný. Tehdy byla však díla uveřejňována bez předchozího svolení ze strany jeho autora a vydání probíhalo na základě individuálního privilegia, označovaného jako tiskařský patent, udělovaného tiskaři panovníkem.²³

Koncem 19. století průmyslová revoluce a světový obchod integrovaly trh s literárními a uměleckými díly do takové míry, že ať bylo dílo zveřejněno kdekoli, rychle se dostávalo k širokému publiku po celém světě. Objevily se technické vymoženosti pro přesné rozmnožování a rozšiřování cizích tištěných děl. V důsledku toho autoři přicházeli o svůj podíl na licenčních poplatcích a vydavatelé o zisky. Nositelé autorských práv si uvědomovali potřebu disponovat určitými mechanismy, které by upravovaly jejich práva k duševnímu vlastnictví. Jen národní právní předpisy nebyly schopny toto přeshraniční šíření potlačit. Uzavírání dvoustranných dohod o vzájemném uznávání autorských práv bylo nadmíru komplikované a pokaždé odlišné. Proto bylo nutno zavést mnohostranný mezinárodní systém ochrany autorských práv, který by zajišťoval opatření v celosvětovém měřítku a podle jednotných norem. Přípravy konvence, která by splňovala tyto požadavky, se tehdy ujalo Mezinárodní sdružení literární a umělecké ALAI (Association Littéraire et Artistique Internationale). Právě na žádost ALAI svolala Švýcarská konfederace v Bernu tři po sobě jdoucí (v letech 1884, 1885 a 1886) diplomatické konference a na třetí z nich byla zástupci osmi zemí uzavřena Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl. Ta stanovila minimální úroveň ochrany, kterou mají všechny smluvní strany poskytovat státním příslušníkům jiných členských států, zbytek byl ponechán na jejich vnitřních předpisech.²⁴

Jak již bylo zmíněno, před uzavřením úmluvy měly některé vyspělé země vlastní vnitrostátní legislativu o autorských právech a mohly uzavírat dvoustranné smlouvy s jinými národy, aby zabránily pirátství. Nicméně úprava užívání smluv se v různých zemích významně lišila. Národní zákony stanovily omezení práva na překlad. V řadě zemí existovala omezení týkající se překladu děl pro účely výzkumu, vzdělávání a literární kritiky, jakož i omezení trvání práva na překlad. Je třeba poznamenat, že v té době byla evropská kolonizace na svém vrcholu a panovala představa, že několik evropských jazyků dominuje ve velké části

---

²³ SRSTKA, Jiří, Jan BARTÁK, Tomáš DOBŘÍCHOVSKÝ, et al. *Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice*. S. 15–16.

²⁴ ALAI: *Association Littéraire et Artistique Internationale* [online]. Dostupné z: <http://www.alai.org/>.

světa, což zvyšuje pravděpodobnost literárního pirátství. Právě potřeba řádného vymahatelného mezinárodního nástroje přiměla státy jednat a uzavřít Bernskou úmluvu.²⁵

Právo na překlad bylo prvním právem uznaným v rámci Úmluvy, což je logické s ohledem na to, že překlady zahraničních děl byly nejviditelnějším problémem mezinárodních vztahů. Kontroverzní byla otázka překladu zejména v diskusi mezi zeměmi exportujícími a importujícími díla. První trvaly na maximální možné ochraně práva na překlad, zatímco ty druhé chtěly zachovat co nejvolnější přístup k cizím dílům. Tak Francouzi usilovali o „*complete assimilation of translation rights to other rights*”,²⁶ o zařazení práva na překlad mezi základní práva na rozmnožování pro autory., „*On a superficial level at least, the French appeared to view translation as nothing more than a mode of direct reproduction.*“²⁷ Tento svůj postoj odůvodňovali názorem, že pouze autorská kontrola nad překlady může zajistit jejich řádnou kvalitu, což bude jedině ve prospěch společnosti. Namítali, že pokud práva na překlad nebudou vyhrazena výlučně autorovi, může dojít k nekontrolovatelnému šíření překladů, včetně těch nekvalitních. Opačný postoj zastávaly Švédsko a Norsko, které prosazovaly omezení trvání autorského práva na překlad. Severské země vnímaly překlad jako prostředek vzdělávací a tudíž nezbytný k jejich rozvoji. Tvrdili, že by nebylo v zájmu společnosti, pokud by autorský dohled byl oprávněn znemožnit čtenáři přístup k literatuře.²⁸ Pokud oprávněný, tj. vytvořený s autorovým souhlasem, překlad nebude kvalitní, může dojít k narušení celistvosti autorova díla. To by mělo negativní dopad, zejména pokud by existoval lepší, i když neoprávněně vyhotovený překlad, který by jinak mohl být přístupný, kdyby právo na překlad nebylo zařazeno do kategorie práv autora na rozmnožování.

Překlad se tak ocitl na rozcestí protichůdných názorů. Vyjednávání vyvrcholilo nalezením zlaté střední cesty, která spočívala ve stanovení trvání výlučného práva na překlad po dobu deseti let ode dne zveřejnění původního díla ve smluvní zemi:

„Authors who are nationals of any of the countries of the Union, or their successors in title, shall enjoy in the other countries the exclusive right of making or authorizing the translation of their works throughout the term of their right in the original work. Nevertheless, the exclusive right of translation shall cease to exist if

---

²⁵ BASALAMAH, Salah. Translation rights and the philosophy of translation: Remembering the debts of the original. Dostupné z: <https://benjamins.com/catalog/btl.71.14bas>. S. 120.

²⁶ Tamtéž, s. 119.

²⁷ HEMMUNGS WIRTÉN, Eva. *Cosmopolitan Copyright: Law and Language in the Translation Zone* [online]. S. 24.

²⁸ HEMMUNGS WIRTÉN, Eva. *Cosmopolitan Copyright: Law and Language in the Translation Zone* [online]. S. 25.

the author shall not have availed himself of it, during a term of ten years from the date of the first publication of the original work by publishing or causing to be published, in one of the countries of the Union a translation in the language for which protection is to be claimed."²⁹

Příslušné ustanovení bylo zakotveno v čl. 5 textu Bernské úmluvy z roku 1886 a uplynutím stanovené doby přinášelo překladu svobodu. Nicméně zmíněná úprava nevyhovovala zejména Francouzům, kteří na změně čl. 5 stále naléhali. Diskuze kolem postavení práva na překlad tak vedla k doplnění Bernské úmluvy v Paříži v roce 1896, jímž bylo trvání ochrany práva na překlad ztotožněno s trváním ochrany původního díla, avšak za předpokladu, že pro tento účel musel být oprávněný překlad zveřejněn v daném jazyce do deseti let od prvního zveřejnění díla.³⁰

Následnými úpravami překlad prošel v roce 1908 v Berlíně. Berlínská revize byla pro překlad významná zejména ve dvou aspektech. Překlad byl poprvé v historii mezinárodního autorského práva vymezen a nyní je chráněn jako dílo původní. Nicméně zároveň došlo ke zrušení ustanovení, podle něž mohli autoři vykonávat právo na překlad do deseti let od zveřejnění díla, čímž jim bylo bezpodmínečně uděleno výlučné právo na překlad trváním plně odpovídajícím trvání jejich autorských práv.

V průběhu berlínských jednání o svobodu překladu usilovali zejména Japonci, kteří argumentovali usnadněním komunikace mezi Evropou a Japonskem. Evropské stanovisko však zůstávalo stejné a na argumenty japonského zástupce následovala jednoznačná odpověď:

„We Europeans, one might say, we can congratulate ourselves on being in possession of a literary heritage where the riches are almost impossible to deplete. If we open this treasure chest to you, what will you give us in exchange? Freedom of translation is a fools' market where only you will reap the benefits, because strictly speaking, you Orientals have no literature.“³¹

Návrhy japonské strany byly zcela zavrhnuty mj. pro tehdy převládající názor, že přesnost překladů může být zaručena pouze tehdy, bude-li právo na překlad plně vyhrazeno autorovi.

---

²⁹ WORLD INTELLECTUAL PROPERTY ORGANIZATION. *The First Hundred Years of the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works: The Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works, from 1886 to 1986* [online]. S. 228.

³⁰ SULJAK, Nedjelko D. Right to Translate and International Copyright Conventions. S. 48.

³¹ HEMMUNGS WIRTÉN, Eva. *Cosmopolitan Copyright: Law and Language in the Translation Zone* [online]. S. 39.

Stockholmská konference v roce 1967 byla svědkem prohlubování soupeření a geopolitického napětí³² mezi vyspělými zeměmi, které zaujímaly postavení vývozců, a zeměmi rozvojovými v roli dovozců literárních děl, jejichž prioritou byla národní gramotnost a vzdělávání.³³ V tomto jednání byl kladen důraz na význam přeložených knih pro ekonomiky zemí třetího světa, přičemž Indie se ujala vedení v boji proti omezování práva na překlad a usilovala o zavedení povinného licenčního režimu („*compulsory licensing scheme for translations*“³⁴). Vyvážející země byly přirozeně proti podobným úpravám, neboť to znamenalo vzdát se obrovských zisků plynoucích z lukrativního vydavatelského průmyslu sloužícího k rostoucím vzdělávacím potřebám.³⁵ Tyto neshody měly za následek další úpravu Bernské úmluvy v roce 1971 v Paříži, kdy se práva na překlad stala předmětem diskuze vůči rozvojovým zemím. Jednání nakonec vedla k tomu, že ačkoliv překlad byl dříve asimilován do práva na rozmnožování, pokud jde o dobu trvání poskytované ochrany, v dodatku k úmluvě³⁶ již byl ze skupiny jiných rozmnoženin vyčleněn a oddělen od zpracování.³⁷

Doplněním Bernské úmluvy z roku 1967, a poté z roku 1971 tak byla stanovena možnost omezení práva na překlad pro rozvojové země, a to povinným překladatelským licencováním. K přeložení a zveřejnění díla chráněného autorským právem byl překladatel nebo vydavatel z rozvojové země povinen získat úplatnou licenci. Časem se však proces získání zmíněných překladatelských licencí ukázal jako administrativně složitý, proto tyto nebyly rozvojovými zeměmi příliš používány.³⁸

Vývoj mezinárodního autorského práva tak probíhal v rámci souboje dvou rozdělených táborů. Na jedné straně stály vyspělé země, které produkovaly a vyvážely díla chráněná autorským právem, zatímco na straně druhé o jednodušší zpřístupnění překladů usilovali země rozvojové představující hlavní dovozce překladové literatury.

---

³²Tamtéž, s. 40.

³³BASALAMAH, Salah. Translation rights and the philosophy of translation: Remembering the debts of the original. Dostupné z: <https://benjamins.com/catalog/btl.71.14bas>. S. 120.

³⁴HEMMUNGS WIRTÉN, Eva. *Cosmopolitan Copyright: Law and Language in the Translation Zone* [online]. S. 61.

³⁵Tamtéž. 62.

³⁶*Appendix of the Berne Convention: Special Provisions Regarding Developing Countries*. Dostupné z: <https://www.keionline.org/book/berne-convention/1971-appendix-to-the-berne-convention-special-provisions-regarding-developing-countries/text-of-1971-berne-convention-appendix-on-special-provisions-regarding-developing-countries>.

³⁷BASALAMAH, Salah. Translation rights and the philosophy of translation: Remembering the debts of the original. Dostupné z: <https://benjamins.com/catalog/btl.71.14bas>. S. 120.

³⁸BASALAMAH, Salah. Compulsory Licensing for Translation: An Instrument of Development. S. 523.

2.2. Autorskoprávní úprava v České republice

2.2.1. Členství České republiky v mezinárodních smlouvách a úmluvách

V České republice je autorské právo upraveno tzv. autorským zákonem neboli zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších novelizací. Podle principu teritoriality autorských práv a výslovných ustanovení § 107 autorského zákona se tento zákon vztahuje na díla autorů, kteří jsou státními občany České republiky, ať byla vytvořena nebo zveřejněna kdekoli³⁹. Dále platí, že „na díla a umělecké výkony cizích státních příslušníků a osob bez státní příslušnosti vztahují se ustanovení tohoto zákona podle mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána a které byly vyhlášeny ve Sbírce zákonů České republiky, a není-li jich, je-li zaručena vzájemnost.“⁴⁰ Je tak vhodné vyjmenovat nejvýznamnější mezinárodní autorskoprávní dohody, jejichž je Česká republika členem:

- Úmluva o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví (WIPO/OMPI) se sídlem v Ženevě; ČR od 1. 1. 1993 (dříve Československo od 22. 7. 1970).
- Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 8. 9. 1886 (Pařížská revize 1971); ČR od 1. 1. 1993 (dříve Československo od 22. 2. 1921).
- Mezinárodní úmluva o ochraně výkonných umělců, výrobců zvukových záznamů a rozhlasových a televizních organizací, uzavřená v Římě 26. 10. 1961; ČR od 1. 1. 1993 (dříve Československo od 14. 8. 1964).
- Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví, sjednaná v rámci Dohody o zřízení Světové obchodní organizace dne 15. dubna 1994 v Marrákeši; ČR od roku 1995.
- Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví (WIPO) o právu autorském (Ženeva 1996). Smlouva vstoupila v platnost dne 6. března 2002.
- Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví (WIPO) o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech (Ženeva 1996). Smlouva vstoupila v platnost dne 20. května 2002.⁴¹

Právě tyto mezinárodní předpisy se staly základem stávajícího autorského práva v České republice. Je třeba poznamenat, že Generální konferencí Organizace OSN pro

³⁹ § 107 odst. 1 zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon.

⁴⁰ § 107 odst. 2 zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon.

⁴¹ Členství ČR v nejvýznamnějších mezinárodních autorskoprávních úmluvách a smlouvách. Dostupné z: mkcr.cz/clenstvi-cr-v-nejvyznamnejsich-mezinarodnich-autorskopravnich-umluvach-a-smlouvach-738.html.

výchovu, vědu a kulturu bylo na jejím 19. zasedání v roce 1976 v Nairobi přijato Doporučení o právní ochraně překladatelů a překladů a o praktických prostředcích pro zlepšení postavení překladatelů⁴², jehož ustanovení jsou zaměřena na vytváření zásad právního postavení překladatelů jakožto subjektů autorského práva. Není právně závazné a používá se jako pomocný nástroj při tvorbě a změnách norem autorského práva.⁴³

2.2.2. Česká legislativa upravující překladatelskou činnost

Jak již bylo zmíněno, v České republice je předmětné téma upraveno autorským zákonem, který stanoví, že kromě autorských děl předmětem autorského práva „*je také dílo vzniklé tvůrčím zpracováním díla jiného, včetně překladu díla do jiného jazyka.*“⁴⁴

Česká legislativa dále upravuje činnost tzv. soudních tlumočnicků a překladatelů, zejména zákon č. 354/2019 Sb., o soudních tlumočnících a soudních překladatelích ve znění zákona č. 166/2020 Sb.,⁴⁵ účinný od 1. 1. 2021. Jedná se o novelizovanou verzi zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, účinného do 30. 12. 2020. Se zákonem č. 36/1967 Sb. souvisí Vyhláška č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících, ve znění platném do 31. prosince 2020. V době vypracování této diplomové práce není nová aktuální prováděcí vyhláška účinná od 1. 1. 2021 hotová. Na rozdíl od původní verze nové znění zákona rozlišuje tlumočnický a překladatelský výkon a § 1 tohoto zákona definuje, co se rozumí výkonem tlumočnickým („*provádění tlumočnických úkonů před orgány veřejné moci nebo v souvislosti s právním jednáním ve formě notářského zápisu*“⁴⁶) a co překladatelské činnosti („*provádění překladatelských úkonů před orgány veřejné moci a vyhotovení úředně ověřeného překladu vyžadovaného podle jiného právního předpisu nebo přímo použitelného předpisu Evropské unie nebo mezinárodní smlouvy*“⁴⁷). Podle § 27 tohoto zákona jsou tlumočnické úkony prováděny výhradně ústně a překladatelské výhradně písemně. V obou případech se ve smyslu autorského práva jedná o úřední dílo tvořící výjimku z autorskoprávní ochrany ve veřejném zájmu. K výkonu těchto činností musí mít osoba oprávnění, tj. být jmenována soudním tlumočnickem nebo soudním překladatelem a být zapsána v seznamu soudních tlumočnicků a soudních překladatelů. Dalším předpokladem je složení

---

⁴²UNESCO. *Recommendation on the Legal Protection of Translators and Translations and the Practical Means to Improve the Status of Translators.*

⁴³Jednota tlumočnicků a překladatelů [online]. Dostupné z: <https://www.jtpunion.org/>.

⁴⁴§ 2 odst. 4 zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon.

⁴⁵Zákon ze dne 18. března 2020, kterým se mění zákon č. 354/2019 Sb., o soudních tlumočnících a soudních překladatelích.

⁴⁶§ 1 odst. 1 zákona č. 354/2019 Sb., o soudních tlumočnících a soudních překladatelích.

⁴⁷§ 1 odst. 2 zákona č. 354/2019 Sb., o soudních tlumočnících a soudních překladatelích.

bezvýhradního slibu do rukou ministra spravedlnosti. Zákon rovněž stanoví, že se tlumočnickem či překladatelem může stát fyzická osoba, která mj. je odborně způsobilá k výkonu tlumočnické, resp. překladatelské, činnosti v daném jazyce a je plně svéprávná. Hlava II dále určuje podmínky pro vznik (zápis do seznamu, složení slibu), pozastavení (vlastní žádost, případné trestní stíhání tlumočnicka/překladatele, zdravotní nebo jiné závažné důvody, zahájení řízení o omezení svéprávnosti) a zánik (smrt, oznámení o ukončení činnosti, nabytí právní moci rozhodnutí o zrušení oprávnění, nesplňování nebo porušování podmínek či povinností, zdravotní nebo jiné závažné důvody) oprávnění vykonávat tlumočnickou či překladatelskou činnost. To znamená, že je výkon činnosti omezen řadou skutečností a není založen pouze na právní subjektivitě. Blíže zákon obecnou definici překladu či překladatele nespecifikuje.

Na výkon předmětné činnosti se zároveň vztahují ustanovení Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2010/64/EU o právu na tlumočení a překlad v trestním řízení⁴⁸ upravující základní předpoklady k zabezpečení práva jednotlivce na spravedlivý proces a usnadnění kooperace justičních orgánů v rámci Evropské unie. I tyto překladatelské písemné úkony se však řadí ke kategorii úředních děla a nespádají pod autorskoprávní ochranu.

2.2.3. České organizace v oblasti překladatelské činnosti

V současné době existují nevládní organizace zabývající se řešením různých otázek souvisejících s činností tlumočnicků a překladatelů. V České republice profesní, pracovně právní a sociální zájmy odborníků v oblasti překladu hájí především Jednota tlumočnicků a překladatelů (JTP), která se prezentuje jako „*nezávislá, dobrovolná, profesní organizace profesionálních tlumočnicků a překladatelů otevřená všem, kteří chtějí podpořit její činnost*“⁴⁹. JTP usiluje o vytvoření a sjednocení překladatelské komunity v zemi a je členem Mezinárodní federace překladatelů FIT (Federation internationale des traducteurs), která je profesionální neziskovou mezinárodní organizací sdružující překladatelské a tlumočnické organizace z různých zemí a států.

Další významnou organizací je Komora soudních tlumočnicků České republiky (KST ČR) – profesní organizace sdružující soudní tlumočnický jmenované podle zákona č. 36/1967 Sb. Hájí zájmy svých členů a organizuje různé aktivity jak pro ně, tak i „*pro*

---

⁴⁸Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2010/64/EU ze dne 20. října 2010 o právu na tlumočení a překlad v trestním řízení.

⁴⁹Jednota tlumočnicků a překladatelů [online]. Dostupné z: <https://www.jtpunion.org/>.

překladaatele a tlumočnický obecně, právníky, justiční úředníky, studenty jazyků a další zájemce“⁵⁰. Navíc se podílí na vytváření a projednávání návrhů právních předpisů v oblasti rozvoje a ochrany tlumočnictví a překladatelství v ČR.

Nejbližší k problematice autorského práva k překladu má v českém prostředí Obec překladatelů zaměřená výhradně na literární překladatelství, tj. na díla ve smyslu autorského zákona, na něž se vztahuje autorskoprávní ochrana.⁵¹

---

⁵⁰Komora soudních tlumočnicků České republiky [online]. Dostupné z: <https://www.kstcr.cz/cz>.

⁵¹Obec překladatelů [online]. Dostupné z: <http://www.obecprekladatelů.cz/>.

3. Odvozené dílo

Pojem odvozené dílo není v českém právním řádu výslovně upraven, je však běžně užíván (též označováno jako „*díla druhé ruky (oeuvres de seconde main)*“⁵²) a označuje dílo, které je zpracováním jiného díla. Takové zpracování je možné pouze se souhlasem autora (spoluautorů) původního díla. Autoři odvozených literárních děl jsou podle stávající legislativy subjekty majetkových autorských práv stejně jako autoři původních děl a mají tak stejná výlučná majetková práva.

Nicméně kvůli závislé povaze výlučná majetková práva autorů odvozených literárních děl mají svá vlastní specifika. Závislá povaha autorských práv k odvozeným dílům se projevuje především v zákonném požadavku na dodržování práv autorů původních děl. Je třeba zdůraznit, že autorskými právy autorů odvozených děl nejsou dotčena autorská práva autora originálu.

Bernská úmluva v čl. 8 stanoví právo autorů literárních a uměleckých děl chráněných touto úmluvou po celou dobu trvání jejich práv k původnímu dílu výlučné právo svá díla překládat nebo udílet svolení k jejich překladu. Podle čl. 12 úmluvy „*Autoři literárních nebo uměleckých děl mají výlučné právo udílet svolení k zpracování, úpravám nebo k jiným změnám svých děl.*“⁵³

Autorem odvozeného díla je osoba, která vlastním tvůrčím úsilím vytvořila dílo založené na již existujícím původním díle, k němuž má autorské právo jiná osoba, popř. skupina osob. Odvozeným dílem se tak rozumí dílo, které je vytvořeno tvůrčím úsilím a je zpracováním existujícího díla.⁵⁴ Pouhé opravy a drobné úpravy s absencí tvůrčího prvku, jimiž se nenaplní požadavek § 88a odst. 1 autorského zákona na kvalitativně a kvantitativně podstatný vklad, nejsou dostačujícími k tomu, aby se jednalo o odvozené dílo podléhající autorskoprávní ochraně.⁵⁵

Výlučná majetková práva autorů odvozených děl lze proto v tomto smyslu považovat za samostatná práva. Zároveň však musí být zohledněna jejich závislá povaha. Rozmnožováním překladu nebo zpracování výlučná práva autora původního díla již dotčena jsou. *Původním dílem* je myšleno dílo, které vzniklo tvůrčím úsilím jednoho autora nebo

---

⁵²KNAP, Karel. *Smluvní vztahy v právu autorském*. S. 109.

⁵³Čl. 12 Bernské úmluvy.

⁵⁴TELEC, Ivo a Pavel TŮMA. *Autorský zákon: komentář*. S. 49.

⁵⁵JANSA, Petr. *Právní aspekty implementace projektu „Creative Commons“ v České republice*. [online]. S. 65.

skupiny autorů, na jehož základě bylo vytvořeno dílo odvozené. Hlavním rysem právního postavení autorů odvozených děl je to, že vykonávají rozsah svých autorských práv pouze s výhradou práv autorů původních děl použitých k tvorbě děl odvozených. Vyhotovení překladu nebo jiné zpracování díla v případech, kdy překladatelem či zpracovatelem je osoba odlišná od autora původního díla, vyžaduje uzavření mezi těmito subjekty příslušné smlouvy, která bude odrážet skutečnost udělení autorem původního díla práva na vyhotovení jeho překladu nebo jiné zpracování. Odvozeným dílem se nemění ani nepopírají práva nositele autorského práva k již existujícímu dílu a jeho užití vyžaduje také svolení autora původního díla. To znamená, že k užití díla odvozeného je zapotřebí souhlasu jeho autora, jakož i autora díla, na jehož základě odvozené dílo vzniklo, neboť dochází k užití obou děl současně, jak díla odvozeného, tak i díla původního.⁵⁶

Dalším důležitým rysem vztahu mezi autorstvím a odvozeným dílem je skutečnost, že autorské právo překladatelů a autorů jiných odvozených děl nebrání jiným osobám v překladu a zpracování týchž původních děl. Překladatelé a autoři jiných odvozených děl se obecně nepodílejí na procesu tvorby původního díla, ale do jisté míry přispívají k jeho optimalizaci, určitému uvedení díla do stavu, který umožňuje cizojazyčnému publiku vnímat jej jako úplné, dokončené nebo přizpůsobené k pochopení. Na základě původního díla tak může kdokoli vytvořit další odvozené dílo a stát se nezávislým subjektem autorského práva k odvozenému dílu.

Účelem práva autora na rozmnožování a rozšiřování jeho autorského díla je především dosažení vlastního prospěchu. Rozmnožování a rozšiřování díla mají zpravidla formu vydávání nebo předvedení díla, přičemž u literárních děl je hlavní formou užití vydávání. Majetkový užitek autorů literárních děl je tak dosahován výkonem autorova práva s dílem nakládat, udělovat svolení k užívání jeho díla prostřednictvím licence, s čímž souvisí právo na odměnu.⁵⁷

S rychlým nástupem informačních vymožeností se výrazně rozšiřují také technické možnosti rozmnožování. Zveřejňování literárních děl na internetu je zcela běžné. Existují webové stránky nabízející možnost volně stahovat vědeckou i uměleckou literaturu. Jiné nabízejí literaturu ke čtení online, což je v zásadě také rozmnožováním, neboť převedení literárního díla do formátu, který umožňuje jeho čtení online pomocí počítačových

---

⁵⁶TELEC, Ivo a Pavel TŮMA. *Autorský zákon: komentář*. S. 53.

⁵⁷SRSTKA, Jiří, Jan BARTÁK, Tomáš DOBŘÍCHOVSKÝ, et al. *Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice*. S. 94.

technologií, tj. jeho digitalizace, je zhotovením rozmnoženiny. Obecně se rozmnoženinou rozumí libovolné zhotovení rozmnoženiny v jakékoli formě, což odráží § 13 odst. 2 autorského zákona, podle nějž *„Dílo se rozmnožuje zejména ve formě rozmnoženiny tiskové, fotografické, zvukové, obrazové nebo zvukově obrazové, stavbou architektonického díla nebo ve formě jiné trojrozměrné rozmnoženiny anebo ve formě elektronické zahrnující vyjádření analogové i digitální.“*

Specifika děl, která jsou chráněna autorským právem a zároveň zveřejňována na internetu, spočívá ve specifické formě jejich zachycení. Jde o digitální záznam a v důsledku digitalizace nedochází k jakékoli změně tvůrčího díla. Informace jsou uživateli poskytovány jako text, obrazové nebo zvukově obrazové dílo, nemusí se ani vyskytovat ve své celkové podobě. Záznam vyjádřený slovem, obrazem či zvukem digitálně neztrácí, ani nenabývá žádné nové kvality nebo vlastnosti, zejména nepřidává na jedinečnosti či původnosti.

Nahrávání díla na internet ve formě přístupné veřejnosti je jeho užitím ve smyslu autorského zákona, které vyžaduje souhlas nositele autorských práv. V opačném případě je takové zveřejnění porušením autorského práva.

Zveřejňování díla na internetu se tak v dnešní době stalo nejběžnějším způsobem rozmnožování a sdělování veřejnosti. Tento proces pak probíhá ve třech základních krocích, a to rozmnožování (převedení díla do digitální podoby, není-li elektronická podoba podobou původní) – sdělování veřejnosti (nahrání na internet) – rozmnožování (stahování z internetu). *„Aby měl uživatel možnost zhotovit si rozmnoženinu díla, musí nejprve jiný uživatel na internetu toto dílo zpřístupnit. V případě sdělování díla veřejnosti však zákon nestanoví žádné výjimky a omezení práva autorského, jak je tomu u zhotovování rozmnoženin pro osobní potřebu, a tak nahráváním autorskoprávně chráněných děl na internet za účelem umožnit jejich stažení jiným uživatelům dochází vždy k zásahu do autorova výlučného majetkového práva dílo užít.“*⁵⁸

Možnosti elektronických online překladačů zároveň poskytují okamžité překlady literárních děl zveřejněných na internetu. Specifikem takového porušení je především nemožnost zjistit autora takového překladu, a proto porušení spočívá pouze v nezákonném rozmnožování a sdělování díla veřejnosti bez souhlasu autora. Jakékoli užití touto cestou vyhotoveného strojového překladu literárního díla se automaticky, bezprostředně po jeho

---

⁵⁸FIALA, Jiří. *Internetové pirátství* [online].

vytvoření, stává nezákonným, neboť je-li dílo nezákonně zveřejněno na internetu, je strojový online překlad elektronické verze díla vytvořen bez souhlasu autora.

Méně častým způsobem užití literárních děl je veřejné přednášení. Tento způsob užití je běžnější pro dramatická literární díla a není příliš rozšířeným veřejné čtení prozaického literárního díla, v obou případech však platí autorskoprávní ochrana: „*Čtení knihy nebo jiného autorského díla na veřejnosti, například při různých vzdělávacích a kulturních akcích pořádaných knihovnami, je užitím autorského díla ve smyslu autorského zákona č. 121/2000 Sb. Novela autorského zákon z 22. 5. 2006 znemožnila, aby veřejné čtení v knihovně bylo chápáno jako „citace“, kterou lze volně použít bez souhlasu autora.*“⁵⁹ Veřejné čtení knihy tak vyžaduje svolení autora udělené licenci. Tento předpoklad je zakotven zejména ve čl. 11 ter odst. 1 písm. i), podle nějž autor literárního díla má výlučné právo udělit svolení „*k veřejnému přednášení svých děl, ať již se takový veřejný přednes uskutečňuje jakýmikoliv způsoby nebo prostředky*“.⁶⁰ V případě sdělování veřejnosti odvozených literárních děl, je třeba poznamenat, že sdělováním veřejnosti díla v překladu nebo zpracování jsou dotčena výlučná práva autora původního díla. To znamená, že veřejné čtení díla v překladu je současně sdělováním veřejnosti díla původního a podle odst. 2 téhož článku „*Autoři literárních děl mají po celou dobu trvání svých práv k původním dílům tatáž práva, pokud jde o překlady jejich děl*“.

Důležitým způsobem výkonu výlučných majetkových práv je zpracování díla. Výkonem tohoto práva vlastně vznikají odvozená díla. Zpracování původního díla je podmíněno souhlasem autora. Užití odvozeného díla vytvořeného bez souhlasu autora díla původního je porušením autorských práv. Lze však navrhnout, že výlučné právo autora původního díla na překlad a zpracování je v rozporu se svobodou tvorby, neboť obojí jsou výsledkem tvůrčí činnosti. Udělením autorovi původního díla výlučného práva na překlad a zpracování v zásadě dochází k zákazu vytvoření překladu nebo zpracování bez souhlasu nositele výlučného práva k původnímu dílu a s tím i k omezení svobody tvorby zaručené Listinou práv a svobod. Tento problém řeší autorský zákon tak, že povoluje samotné vytvoření odvozeného díla např. k užití pro vlastní potřebu i bez souhlasu autora. Volné užití pak lze interpretovat tak, že užití díla k vytvoření na jeho základě odvozeného díla není nakládáním neboli užitím původního díla ve smyslu § 12 autorského zákona. Výhradně užití

---

⁵⁹SKOLKOVÁ, Linda. Veřejné čtení v knihovně a autorský zákon.

⁶⁰Čl. 11 ter odst. 1 písm. i) Bernské úmluvy.

odvozeného díla je současně užitím díla původního a vyžaduje souhlas nositele výlučného autorského práva.

Na druhou stranu zpracování nebo překlad se nedotýká nejen jednoho ze způsobů užití díla, ale vztahuje se také k celému souboru autorských práv. Zpracování nebo překlad jsou pouze určitými způsoby výkonu výlučného majetkového práva, ale i přes jejich tvůrčí povahu bez užití původního díla, jeho formy k nim nemůže dojít. Jelikož autorské právo chrání dílo, „*chrání formu vyjádření díla*“⁶¹, veškerá činnost související se změnou formy díla, jako je tomu v případě zpracování nebo překladu, vyžaduje svolení nositele výlučného práva k původnímu dílu. Legislativa na zmíněnou skutečnost autory bezprostředně upozorňuje a čl. 12 Bernské úmluvy vymezuje výlučné právo autorů udílet příslušná svolení: „*Autoři literárních nebo uměleckých děl mají výlučné právo udílet svolení k zpracování, úpravám nebo k jiným změnám svých děl.*“

Udělení práva na zpracování nebo překlad musí dále zahrnovat právo překladatele nebo zpracovatele dílo vytvořené zpracováním nebo dílo překladové užít. To znamená, že uzavření smlouvy k poskytnutí práva na překlad bez následného práva na užití tohoto překladu je teoreticky možné, ale postrádá smysl.

Jedním z nejběžnějších způsobů zpracování je dramatizace literární předlohy. Toto právo náleží autorovi původního literárního díla, který může zajistit takové zpracování sám anebo svolit, aby zpracování jeho díla bylo zajištěno jinou osobou. V tomto případě může zpracování někdy spočívat např. v relativně jednoduchém přepracování jednotlivých epizod do dialogů, jindy se může jednat o významné posuny ve významu. Například podle Ladislava Pytlouna se dramatik „*při převodu prózy do dramatu maximálně drží původní předlohy, nemá větší ambice na hlubší změny syžetového uspořádání textu, vyhýbá se i rozsáhlejším významovým posunům, k nimž dochází při změně vyjadřovacích prostředků. Podobně jako překladatel při tlumočení literárního díla z jednoho jazyka do druhého se i on pokouší nalézt co nejvěrohodnější klíč k interpretaci daného prozaického textu – nemění charakter postav, zachovává stejná prostředí děje, zřídka vynechává větší epické úseky, obvykle dodržuje kompozici předlohy, nepřepisuje sice vždy přesně jednotlivou přímou řeč do dialogů, ale snaží se přesto o správné pochopení postav v jejich celku.*“⁶²

---

⁶¹HLADNÍKOVÁ, Eva. *Licenční smlouva k počítačovému programu* [online].

⁶²PYTLOUN, Ladislav. *Ubohý vrah – divadelní adaptace Pavla Kohouta: Problém převodu prozaického díla do dramatické formy*. S. 13.

Na rozdíl od autora literární předlohy překladatel nemá právo udělovat svolení ke zpracování svého překladu do dramatické podoby, inscenovat svůj překlad, svolovat k jeho filmové adaptaci atd. Oprávněným vytvořením jím překladu tato práva autora původního díla nejsou vyčerpána. Překladatel má výlučná práva pouze na překlad, který sám vytvořil, nikoli na literární dílo jako celek. Užití dramatické podoby vytvořené z prozaického díla bez svolení autora je porušením výlučného práva autora na zpracování. Autor dramatisace tak nemůže uplatnit právo na sdělování veřejnosti, pokud k dramatisaci došlo bez souhlasu autora původního díla. Nicméně dramatisaci překladového díla dochází ke vzniku překladateli autorského práva k překladu a oprávněná dramatisace se tak neobejde bez toho, aby ji odsouhlasil také on a udělil licenci opravňující překlad užít.⁶³

Blízkým právem na zpracování je výlučné právo na překlad. Překladatelé jakožto autoři odvozených děl mají následující výlučná autorská práva: zveřejňovat jejich překlady, svolovat k jejich zveřejnění, právo na odměnu za užití překladů, udělovat svolení jiným osobám překládat jejich překlady do jiných jazyků. Nicméně tato jejich práva jsou závislá na autorovi, resp. nositeli autorských práv, původního díla, neboť nic z toho by nebylo možné bez jeho předchozího souhlasu, jakož i uplatnění jím práva na příslušnou odměnu.

Právní ochrana překladů, stejně jako všech odvozených děl, je zajištěna za předpokladu, že překladatelé respektují práva autora, jehož dílo bylo přeloženo. Jinak překladatel nesmí vykonávat práva k jím vytvořenému překladu. Proto právo na překlad musí být poskytnuto autorem díla nebo jiným nositelem práv na základě uzavřené smlouvy. To se samozřejmě nevztahuje na literární díla, u nichž již majetková autorská práva zanikla. Může nastat situace přeložení literárního díla nikoli z díla původního, nýbrž z jiného překladu. I v tomto případě bude zapotřebí svolení jak překladatele, tak i autora původního díla. Autor nebo nositel autorských práv si vyhrazuje právo na překlad a nezáleží na tom, z jakého jazyka bude překlad vycházet. Překladatel, který má v úmyslu přeložit literární dílo nikoli z původního jazyka, ale z vytvořeného překladu do jiného jazyka, musí proto získat souhlas nejen autora překladu, ale také autora původního literárního díla, resp. nositele autorských práv.

Svolení autora nebo nositele práv k původnímu literárnímu dílu není vyžadováno, pouze pokud je tento překlad v rámci volného užití díla, např. překlad drobné pasáže pro

---

⁶³SRSTKA, Jiří. *Autorské právo v divadle: AMU=DAMU FAMU HAMU*. S. 48.

ilustraci ve výuce nebo překlad a adaptace stejné pasáže k zvládnutí tématu z cizojazyčné gramatiky.

Obecně existují aspekty, které do značné míry odrážejí nejen specifika právního postavení, ale i nezbytné podmínky, jejichž splněním a dodržením mohou překladatelům a autorům jiných odvozených děl vzniknout autorská práva.

Zaprvé každému zpracovateli vznikají autorská práva, a tedy i možnost jejich výkonu, pokud respektuje práva autora původního díla. Je důležité, že ani překladatelé, ani autoři jiných odvozených děl nesmí svým jednáním jakýmkoli způsobem omezovat či porušovat práva autorů děl použitých k vytvoření jejich odvozených děl. Toto pravidlo neboli podmínka pro vznik autorského práva zmíněným kategoriím autorů je zakotvena v § 2 odst. 4 autorského zákona.

Zadruhé autorská práva autorů odvozených děl jsou chráněna jako práva k samostatným předmětům autorského práva, bez ohledu na ochranu práv autorů děl, na nichž je odvozené dílo založeno. Tento rys je primárně způsoben skutečností, že právo autora odvozeného díla vyplývá z naplnění podmínky vynaložení tvůrčího úsilí a jedinečnosti jím vytvořeného odvozeného nebo souborného díla.

Zatřetí autorská práva k překladu, jinému odvozenému dílu nebrání ostatním v překladu nebo zpracování původního díla, jakož i vytváření vlastních souborných děl výběrem nebo uspořádáním stejného materiálu. Toto tvrzení vyplývá z § 12 odst. 2 autorského zákona, podle nějž *„poskytnutím oprávnění podle odstavce 1 právo autorovi nezaniká; autorovi vzniká pouze povinnost strpět zásah do práva dílo užít jinou osobou v rozsahu vyplývajícím ze smlouvy“*. Zde je však třeba upřesnit, že osoby, které vytváří překlad nebo zpracování na základě stejných původních materiálů, nesmí omezovat nebo porušovat práva jiných autorů již existujících od nich odvozených děl.

4. Překlad

4.1. Překlad v lingvistickém pojetí

Jedním z pilířů v úvahách o překladu je pochopení, že komunikace je interakcí jednotlivců, kde zúčastnění jsou představiteli určité zároveň lingvistické, sociální, kulturní komunity. Překlad jako prostředník tak není jen prostředkem mezijazykové, ale také mezikulturní komunikace.⁶⁴ Pojetí překladu jako mezikulturní komunikace vyplývá z obecného pojetí jazyka jako nedílné součásti kultury, který zaručuje její jednotu⁶⁵, a z pojetí kultury jako souboru „*distinktivních duchovních a hmotných, intelektuálních i citových rysů, které charakterizují společnost nebo společenskou skupinu*“⁶⁶, včetně veškeré rozmanitosti historických, sociálních a psychologických specifík národa, jeho tradic, názorů, hodnot, způsobů chování, životních podmínek atd. S tímto porozuměním je jazyk interpretován jako jednotný sociokulturní celek, který odráží vlastnosti národa jako nositele určité kultury a odlišuje jej od jiných kultur.

Veškeré zmíněné lingvistické, sociální, psychologické a jiné aspekty nachází své uplatnění v různých definicích překladu od různých autorů, především pak jazykovědců:

*„Překládání je sdělování. Přesně řečeno, překladatel dešifruje sdělení, které je obsaženo v textu původního autora a přeformuluje (zašifruje) je do svého jazyka. Sdělení v překladovém textu obsažené pak dešifruje čtenář překladu.“*⁶⁷

*„Překladem rozumíme specifický jazykově znakový převod slovesného díla A z jednoho jazyka ve slovesné dílo B v druhém jazyce vyjádřený příslušnými prostředky tak, aby byla zachována obsahová (významová), estetická, stylistická a ideová hodnota originálu.“*⁶⁸

*„Překlad je překódování informace z jednoho znakového systému do druhého.“*⁶⁹

Pro účely autorského práva podobné definice však nestačí, zde je zapotřebí nahlížení na překlad jako na předmět, který je jedinečný a má tak být chráněn.

---

⁶⁴KUFNEROVÁ, Zlata. *Překládání a čeština*. S. 11.

⁶⁵BARTMIŃSKI, Jerzy. Čím se zabývá etnolingvistika?

⁶⁶Všeobecná deklarace UNESCO o kulturní diversitě přijatá na 31. zasedání Generální konference UNESCO v Paříži, 2. listopadu 2001. Dostupné z: http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/diversity/pdf/declaration_cultural_diversity_cs.pdf.

⁶⁷LEVÝ, Jiří. *Umění překladu*. S. 44.

⁶⁸MAN, Oldřich. Otázky ekvivalence v odborném překladu. S. 128.

⁶⁹ŽVÁČEK, Dušan. *Úvod do teorie překladu (pro rusisty)*. S. 9.

4.2. Překlad jako výsledek tvůrčí činnosti

Rozšířenou je mylná představa, že překlad textu z jednoho jazyka do druhého je mechanický proces, který je jednoduše duplikováním obsahu díla v jiném jazyce. Ve skutečnosti tomu tak není, je zcela zřejmé, že překlady stejného díla od různých překladatelů budou odlišné, i když zachovají stejný význam a budou mít stejnou praktickou hodnotu v jiném jazyce. Lišit se tak budou zejména v hodnotě estetické, mohou vykazovat odlišnou míru jedinečnosti.

Ke stanovení významu jedinečnosti a tvořivosti v činnosti překladatele je nejdříve nutné definovat pojem překlad tak, jak vyplývá z legislativy. Ve stávajícím českém právním řádu není jeho definice nikde zakotvena a jediným předpisem, který nabízí úplný výklad předmětného pojmu, je již zmiňované Doporučení UNESCO o právní ochraně překladatelů a překladů a o praktických prostředcích pro zlepšení postavení překladatelů. Podle čl. I odst. 1 bod a) překladem se rozumí:

“the term “translation” denotes the transposition of a literary or scientific work, including technical work, from one language into another language, whether or not the initial work, or the translation, is intended for publication in book, magazine, periodical, or other form, or for performance in the theatre, in a film, on radio or television, or in any other media”⁷⁰

Vzhledem k tomu, že žádný jiný český, ani mezinárodní předpis pojem překlad nedefinuje, je třeba vycházet z tohoto předpisu, popř. z lingvistické literatury, která se překladu věnuje, viz výše. Nicméně ani tato jediná definice nezmiňuje tvůrčí aspekt a mohlo by se zdát, že toto kritérium není pro vznik překladatelovi autorských práv nijak důležité, i přestože z autorskoprávních předpisů vyplývá opak.

Kvůli legislativním nedokonalostem, zejména chybějícímu právnímu zakotvení pojmu překlad, pak může být tento důležitý předpoklad tvořivosti přinejmenším diskutabilní. Ani tento pojmový znak (dalšími dvěma jsou podle autorského zákona *jedinečnost* a *vyjádření v objektivně vnímatelné podobě*) nezbytný k nabytí autorskoprávní ochrany není právními

---

⁷⁰Neoficiální český překlad zveřejněný na stránkách Jednoty překladatelů a tlumočnicků: „Pro účely tohoto doporučení se rozumí: a) „překladem“ převedení literárního nebo vědeckého díla, včetně díla odborného charakteru, z jednoho jazyka do druhého bez ohledu na to, zda původní dílo nebo překlad je nebo není určen pro zveřejnění v knižní, časopisecké, novinové nebo jiné podobě nebo jako divadelní, filmové, rozhlasové nebo televizní představení nebo představení v jiných sdělovacích prostředcích“.

předpisy výslovně upraven. Je však zmíněn v autorském zákoně, a to v § 2 odst. 1: „Předmětem práva autorského je dílo literární a jiné dílo umělecké a dílo vědecké, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora [...].“ Klíčovým je v tomto ustanovení slovní spojení *výsledek tvůrčí činnosti*, proto je zapotřebí vymezit, kdy překlad je a kdy není výsledkem tvůrčí činnosti. Je nutno zdůraznit, že pro užití autorskoprávní ochrany musí dílo splňovat všechny pojmové znaky kumulativně, jen jedno z nich není dostačující,⁷¹ přičemž vytvořením díla se rozumí faktická literární, umělecká, nebo vědecká činnost.⁷² Výsledky tvůrčí činnosti se rozumí duševní vlastnost, ačkoli ani tato není v právním řádu jednoznačně definována.⁷³

„Tvůrčí činnost, jako autorskoprávní pojem lze charakterizovat jako činnost spočívající ve "vytvoření" něčeho nehmotného s tím, že dosažení tohoto cíleného i necíleného výsledku závisí v osobních vlastnostech tvůrce, bez nichž by tento výtvor (duševní plod tvůrčí povahy literární, jiné umělecké nebo vědecké) nebyl vůbec dosažen. Právě z povahy "zvláštních osobních vlastností" vyplývá, že duševní plod tvorby, k níž byly tyto zvláštní osobní vlastnosti člověka využity, je povahově (a pojmově) neoddělitelným tvůrčím projevem individualizovaného lidského ducha, formujícího samu osobnost. Proto je i samo "vytvoření", resp. tvorba, díla tvůrčí činností nezaměnitelného osobitého rázu, z čehož vyplývá autorskoprávní individualita díla, chápána ve smyslu statistické pravděpodobnosti jedinečnosti díla.“⁷⁴

Z uvedeného jasně vyplývá, že tvůrčí činnost může vykonávat jediné člověk. Na tomto místě je vhodné zaměřit se na typy překladů. Obecně lze překlady klasifikovat podle různých kritérií, tato práce je však zaměřena na autorské právo a s ním spojený požadavek jedinečnosti a tvůrčí činnosti. Typy překladů, které jsou chráněny autorským právem, mohou posloužit vodítkem ke zjištění, které z nich jsou výsledkem tvůrčí činnosti.

4.2.1. Strojový překlad

Vzhledem k tomu, že tvůrčí činnost může být vykonávána pouze člověkem, lze z autorskoprávní ochrany vyřadit překlad strojový. Platná legislativa jej nijak neupravuje, někteří badatelé však zastávají názor, že by se v relativně brzké budoucnosti situace mohla výrazně změnit. Nejsou tím míněny současné veřejně přístupné překladové programy, nýbrž

⁷¹ SRSTKA, Jiří, Jan BARTÁK, Tomáš DOBŘICHOVSKÝ, et al. *Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice*. S. 66–70.

⁷² TELEČ, Ivo a Pavel TŮMA. *Autorský zákon: komentář*. S. 90.

⁷³ PETROV, Jan. *Občanský zákoník: komentář*. S. 2203.

⁷⁴ Tvůrčí činnost, jako autorskoprávní pojem. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/soudni-rozhodnuti/tvurci-cinnost-jako-autorskopravni-pojem-63177.html>.

zdokonalené technologické systémy vysoce kvalitního překládání, které umožňují provádět překlady i ve velkém rozsahu se zachováním veškerých významů. Zároveň uvádějí, že autorskoprávní ochrana strojového překladu bude na místě až ve chvíli, kdy jeho kvalita bude srovnatelná s kvalitou překladu vytvořeného člověkem.⁷⁵

Nicméně tento názor není aktuálně aplikovatelný v rámci stávající české legislativy, kde autorský zákon výslovně stanoví, že jednak autorem může být jen fyzická osoba, jednak se musí jednat o jedinečný výsledek tvůrčí činnosti. Strojový překlad využívá programové počítačové vybavení a nemá tvůrčí povahu. To znamená, že i v případě vynalezení nejdokonalejších překladatelských technologií schopných maximálně přesně přeložit dílo, nebude výsledek jejich činnosti současným českým právem uznán jako autorské dílo ve smyslu autorského zákona.

Některé veřejné překladače upravují otázku autorských práv bezprostředně ve svých uživatelských podmínkách. Tak např. na webu Překladač.cz jsou autorská práva upravena takto:

„Překladač vět a textů online Překladač.cz ve spolupráci se společností Microsoft Inc. poskytuje překlady zdarma, bez nutnosti registrace uživatele a bez zbytečných prokliků k překladači jako tomu je u jiných větších portálů. Za podmínek definovaných níže, zejména v bodu 3, si nečiní nárok svá autorská práva na jednotlivé překlady vůči uživatelům uplatňovat či jinak použití svých překladů omezovat. Uživatelé mají možnost sami překlady upravovat a jejich verze překladů může být dále využívána dle uvážení. Uživatelé se přitom zřikají svých autorských práv, týkajících se těchto úprav, a veškerých s tím spojených nároků a požadavků.“⁷⁶

Formulace „nečiní nárok svá autorská práva [...] uplatňovat“ připouští existenci autorských práv na překlady vyhotovené technologiemi webových stránek. Ta však z uvedených výše důvodů strojovým překladům nevznikají. Podle autorů komentáře k autorskému zákonu k tomu, aby byl překlad považován za autorské dílo, nestačí jen mechanické přeložení a za autora překladu nelze považovat autora programu na překládání.⁷⁷

Je nutno zdůraznit, že s rozvojem informačních technologií je v současném překladatelském průmyslu stále více využíváno obrovského potenciálu překladatelských informačních technologií. Tento proces je upraven četnými předpisy, neboť strojový překlad

---

⁷⁵KETZAN, Erik. Rebuilding Babel: Copyright and the Future of Machine Translation Online.

⁷⁶Uživatelské podmínky webu Překladač.cz. Dostupné z: <https://www.prekkladac.cz/uzivatelske-podminky>.

⁷⁷CHALOUPKOVÁ, Helena. *Autorský zákon: komentář*. S. 8.

souvisí s používáním softwarových produktů, z nichž většina je rovněž chráněna autorským právem. To znamená, že chráněným je počítačový program, zatímco překlad vyhotovený jeho pomocí nikoli.

4.2.2. Doslovný a interlineární překlad

Dalším typem překladů je podle formální stránky doslovný a interlineární překlad. Doslovný překlad překládá text v souladu se základními lexikálními a gramatickými normami cílového jazyka, nicméně nezapojuje lexikální jednotky do kontextu, čímž může způsobovat změny ve významech. Tento typ je často používán k překladu technických, vědeckých, právních a jiných odborných textů. Interlineární překlad překládá každou jednotlivou lexikální jednotku, aniž by respektoval gramatický systém cílového jazyka.⁷⁸ To znamená, že překlad reprodukuje všechna slova originálu ve stejné sekvenci a ve stejných formách, tj. slovo za slovem, bez jakýchkoli zásahů v podobě případných doplnění či vynechání. Každé slovo je přeloženo samostatně, takže výsledný překlad je součtem překladů jednotlivých slov. Tento typ překladu se může zdát jednoduchým, skrývá však řadu úskalí, protože v jednom jazyce existuje jen velmi málo slov, která by měla svůj jediný možný a jednoznačný překlad v jiném jazyce. Interlineární překlad tak poskytuje pouze lingvistickou informaci, porušuje normy cílového jazyka a v případě zcela odlišných nepříbuzných jazyků může působit značně nesrozumitelně. Může být založen buď na vnější podobnosti cizího slova s cílovým jazykem, nebo na použití hlavního nebo nejběžnějšího významu cizího slova v překladu, aniž by zohledňoval význam celého výroku jako celku. Zpravidla je používán k překladu náboženských, biblických textů a jako jistý mezistupeň na cestě k překladu poezie, kdy překladatel s dokonalou znalostí obou jazyků a schopný co nejvěrněji zvolit vhodné ekvivalenty poskytuje jisté stavební prvky k následnému vytvoření poetického díla v cílovém jazyce. Obecně vzato, jde o překlad vyhotovený k pochopení významů, který může být velmi důležitý, není však tvůrčím procesem a proto nespadá pod ochranu autorským právem.

4.2.3. Literární překlad

Odlišný typ představují překlady literární. Zde je myšleno překlady děl uměleckých a vědeckých, u nichž je komplikované jednoznačně určit povahu kvůli chybějícím právním definicím. Autoři komentáře k autorskému zákonu ohledně dané problematiky uvádějí následující: *„Pojem umění či vědy je pojmem mimoprávním a podobně jako další pojmové znaky autorského zákona hraničí tato problematika s otázkami obecněji filozofickými a*

---

⁷⁸KNITTLOVÁ, Dagmar, Bronislava GRÝGOVÁ a Jitka ZEHNALOVÁ. *Překlad a překládání*. S. 16–17.

uměleckými, majícími přitom bezprostřední význam pro každodenní právní a obchodní praxi.“⁷⁹

Umělecký překlad používá všechny umělecké jazykové prostředky a zároveň přizpůsobuje text konečnému čtenáři. Tento typ překladu je velmi náročný a vyžaduje od překladatele maximální znalost výchozího i cílového jazyka, zvláštností stavby větných konstrukcí, řečových obrátů, přísloví atd. Překlad není pouhým převodem formy, ale především zprostředkováním významu textu, je velmi důležité převést obsah s ohledem na čtenáře. V tomto případě lze slova nebo fráze přizpůsobovat cílovému jazyku nebo dokonce úplně vynechat. Zásadním je přesné předání významu sdělení čtenáři, který jej bude číst v jiném jazyce. *„Překladem uměleckého díla, resp. jeho přenosem se mění některé vztahy a vazby. Rozrušuje se vazba k výchozí kultuře a vzniká nový vztah ke kultuře přijímající.“*⁸⁰ Účelem takového překladu je zajistit, aby čtenář nehádal význam toho, co měl autor na mysli, ale aby mu to bylo jasné ihned, jako při čtení textu v původním jazyce.

Tento styl překladu vyžaduje od překladatele mnohem více než jen obyčejný převod slovních jednotek. Je zřejmé, že ani překlad vyhotovený tím nejzkušenějším překladatelem s vynikající znalostí obou jazyků nikdy nesdělí význam s absolutní přesností. To je způsobeno některými odlišnostmi jazyků, užitím slov nebo slovních tvarů, které nemají ekvivalent v jiném jazyce, takže je třeba vymýšlet a domýšlet něco, co se myšlenému podobá nebo alespoň sémanticky přibližuje. Na této úrovni se překlad stává uměním a nemusí s ním vystačit jen jeden překladatel. Může se tak stát, že na překladu pracují dva nebo dokonce celé skupiny překladatelů, kteří se z právního hlediska následně stávají spoluautory.

Definice vyjmenované výše označují překlad jako sdělování, převod či překódování původního textu. Toto překódování však není přirozeným procesem, je prováděno člověkem. Člověku je vlastní individualita a schopnost tvořit. Právě tyto dva faktory mu při překódování umožňují zvolit si z několika možností překladu svou vlastní. Tvůrčí povaha překladatelského procesu tak předpokládá především svobodu volby. Možnosti volby dává překladateli samotný jazyk, jeho bohatost, existence náhradních jednotek k překódování určitého smyslu. Tatáž myšlenka může být za použití synonym vyjádřena různými způsoby, což platí i pro překlad, *„překladatel má překládat ideově estetický obsah, jehož je text jen nositelem“*.⁸¹

---

⁷⁹TELEC, Ivo a Pavel TŮMA. *Autorský zákon: komentář*. S. 7.

⁸⁰HRALA, Milan. *Současnost uměleckého překladu*. S. 21.

⁸¹LEVÝ, Jiří. *Umění překladu*. S. 19.

Svoboda volby překladatele však není absolutní. Překladatel nemůže při překódování vybrat jakoukoli možnost dle vlastní libosti. Svoboda volby překladatele je primárně omezena zdroji jazyka, do nějž překladatel překládá, tj. disponuje-li tento jazyk možnými variantami. Tak při překladu jednoznačných pojmenování, jako jsou termíny či zeměpisná jména, překladatel prakticky nemá na výběr. Svá omezení diktuje také gramatika, v různých jazycích je např. různě používán slovosled větných konstrukcí. Hranice volby se mohou lišit rovněž v závislosti na druhu a cíli překladu. Svobodu volby překladu významně ovlivňuje i typ samotného původního textu. Překlad poezie vyžaduje nalezení rýmových shod, kde není podmínkou užití překladů týchž slov a možností pro nahrazení každého slova a konstrukčních spojení pro sestavení celého textu se nabízí mnohem více.

Oproti tomu při překladu odborných textů je překladatel povinen předat obsah sdělení v maximálně přesné a úplné míře, což znamená, že v překladu nesmí chybět žádná skutečnost obsažená v originále a ke všem termínům je nutno nalézt jednoznačné ekvivalenty v cílovém jazyce. Struktura sdělení a samotného textu právní povahy rovněž musí maximálně odpovídat originálu, což překladateli velkou možnost volby nedává.

Navíc v činnosti překladatele vystupuje faktor, který nezávisí ani na jeho lingvistických dovednostech, ani na externích situačních okolnostech. Jde o osobnost a individualitu samotného překladatele, které stojí za jeho zvláštním a jedinečným citem při tvůrčím hledání různých možností. Překladatel může upřednostňovat určitá slova, subjektivně vnímat specifika textu, různí překladatelé mají různou slovní zásobu a zkušenosti, což se na jejich výběru nemůže neodrazit, stejně jako v případě autorů původních děl.

4.3. Překlad v autorskoprávním pojetí

Lawrence Venuti mj. kritizuje idealistický koncept autorství za to, že se se původním dílem zachází jako s výlučným produktem individuální jedinečnosti jeho autora. Podle něj tato představa zakrývá odvozené aspekty původního díla, zatímco překlad je v podstatě považován za kopii. Původní text může představovat autorovu jedinečnost, ale může si také vypůjčit a přetvořit motivy z jiné literatury. Ačkoli je překlad vytvořen na základě výchozího textu, zahrnuje překladatelskou interpretaci, kritiku a přetvoření původního díla. Překlad proto podle něj není jen rozmnoženinou napodobující původní text, ale prokazuje svou vlastní jedinečnost odlišnou od originálu. Ve skutečnosti jsou původní díla i překlady současně

originální a napodobitelné.⁸² S obdobným názorem lze se setkat u Jiřího Levého, podle něhož překlad není cizojazyčnou kopií originálu, nýbrž dílem, které má působit stejně jako originál.⁸³

Právně není žádná hranice mezi tvůrčí a netvůrčí činností nijak vymezena. Lze konstatovat, že na jednu stranu tvůrčí povaha překladu je poměrně abstraktní pojem, na nějž je obtížné aplikovat jakékoli normy, na stranu druhou jejich absence může omezovat autorská práva překladatelů, stejně jako autorů původních děl. Ke zlepšení postavení překladatelů v rámci autorského práva a posílení jejich ochrany je nezbytné zákonem stanovit minimální soubor kritérií tvůrčího překladu, neboť pouze zákonem lze upravit užití výsledků tvůrčí činnosti. Je však třeba připustit, že případná úprava může mít na činnost překladatele jak pozitivní, tak i negativní dopad.

---

⁸²VENUTI, Lawrence. Translation, authorship, copyright. S. 4.

⁸³LEVÝ, Jiří. *Umění překladu*. S. 90.

5. Překladatel

5.1. Předpoklady k nabytí postavení překladatele

Autorská práva překladatele jsou ze zákona chráněna. Ochrana práv autorských však předchází ochrana základních lidských práv. Jedním z nich je právo na svobodu tvorby, které je zakotveno v Listině základních práv a svobod, a to ve čl. 15 odst. 2: „*Svoboda vědeckého bádání a umělecké tvorby je zaručena.*“⁸⁴ Práva k výsledkům vzniklým z výkonu duševní tvůrčí činnosti jsou pak podle čl. 34 odst. 1 Listiny chráněna zákonem a tvoří duševní vlastnictví, přičemž východiskem pro poskytnutí ochrany je přirozená povaha výtvoru⁸⁵. Podle § 19 občanského zákoníku: „*Každý člověk má vrozená, již samotným rozumem a citem poznatelná přirozená práva, a tudíž se považuje za osobu.*“⁸⁶

V České republice je právo týkající duševního vlastnictví rozděleno do dvou celků, a to autorského práva a práva průmyslového vlastnictví. Konkrétní předpoklady a podmínky pro vznik a výkon autorského práva jsou zakotveny v již zmíněném autorském zákoně. Ten ani žádný jiný právní předpis pojem překladatel výslovně nedefinuje, ani nestanoví přesné podmínky nezbytné k tomu, aby osoba mohla nabýt postavení překladatele jakožto subjektu autorského práva. Jinými slovy, není stanoven věk, dosažené vzdělání ani nutnost disponovat k výkonu překladatelské činnosti určitým povolením.

K vymezení právního postavení překladatele v českém právu je tak nutné nejprve zjistit, kdo je to překladatel. Obecně je překladatelem osoba, která díky svým jazykovým znalostem a v jistém zájmu přeložila určité dílo. S ohledem na absenci právní definice překladatele je vhodné porovnat existující definice autora a předmětu autorského práva. Podle § 5 odst. 1 autorského zákona „*autorem je fyzická osoba, která dílo vytvořila*“⁸⁷. Předmětem autorského práva se rozumí „*dílo literární a jiné dílo umělecké a dílo vědecké, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě [...]*“⁸⁸. Odstavec 4 § 2 pak říká, že „*předmětem práva autorského je také dílo vzniklé tvůrčím zpracováním díla jiného, včetně překladu díla do jiného jazyka. Tím není dotčeno právo autora zpracovaného nebo přeloženého díla*“⁸⁹. Z těchto ustanovení vyplývá, že překladatel má k překladu díla autorská práva a je takovým subjektem autorského práva,

---

⁸⁴ Čl. 15 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

⁸⁵ TELEČ, Ivo a Pavel TŮMA. *Autorský zákon: komentář*. S. 3.

⁸⁶ § 19 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁸⁷ § 5 odst. 1 zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon.

⁸⁸ § 2 odst. 1 zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon.

⁸⁹ § 2 odst. 4 zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon.

jehož tvůrčí činností je vytvářeno dílo odvozené od literárního nebo vědeckého díla (tj. překlad původního díla), s přihlédnutím k právům autora původního díla.

Pokud na překladu pracovalo několik překladatelů, má se za to, že takový překlad byl vytvořen ve spoluautorství. Právní vztahy spoluautorů upravuje § 8 autorského zákona, podle nějž přísluší právo autorské k dílu všem spoluautorům společně a nerozdílně. V druhém odstavci tohoto paragrafu pak zákon hovoří o tom, že za spoluautora může být považován pouze ten, kdo se na díle podílel výhradně tvůrčí činností, nikoli činností administrativní, technické či odborné povahy. V tomto případě se tudíž jedná o spolupřekladatele. Tito pak mají ke společnému dílu stejná práva a povinnosti, jakož i rozhodovací pravomoc. Podle odstavce 5 však *„je podíl jednotlivých spoluautorů na společných výnosech z práva autorského k dílu spoluautorů úměrný velikosti jejich tvůrčích příspěvků, a nelze-li tyto příspěvky rozeznat, jsou podíly na společných výnosech stejné“*⁹⁰. Vzhledem k podstatě překladu jako takového mohou být tyto podíly zpravidla rozeznatelné.

Jak již bylo zmíněno, autorem je fyzická osoba, která dílo vytvořila, což se vysvětluje skutečností, že osoba právnická není ze své povahy nadána schopností vykonávat tvůrčí duševní činnost. Fyzickou osobou se rozumí člověk a ve smyslu § 23 občanského zákoníku *„člověk má právní osobnost od narození až do smrti“*⁹¹, tudíž je způsobilý mít v mezích legislativy práva a povinnosti. *„Právo k výsledkům duševní činnosti se přiznává fyzické osobě a je zařazováno do základních lidských práv. Osobnostněprávní pojetí práv duševního vlastnictví určuje povahu těchto práv, která jsou nezcizitelná a nelze se jich vzdát.“*⁹²

Lze dospět k závěru, že překladatelem může být každý, kdo přeloží dílo, tj. vytvoří v jiném jazyce dílo odvozené od originálu, které vykazuje tvůrčí prvky. Vytvořením díla jakožto právní skutečností zároveň bez jakýchkoli formalit vzniká autorské právo k dílu.⁹³ Překladatelem se tak teoreticky může stát jak jedinec plně svéprávný, tak i svéprávný částečně či omezeně.⁹⁴ Nutno však rozlišovat mezi právem na tvorbu díla a právem s tímto dílem nakládat, které má určitá specifika. Samotné vytvoření autorského díla není právním jednáním, neboť nezavazuje tvůrce k žádným povinnostem a nespadá tak pod ustanovení

⁹⁰ § 8 odst. 5 zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon.

⁹¹ § 23 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁹² Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), č. 121/2000 Dz, obecná část.

⁹³ SRSTKA, Jiří, Jan BARTÁK, Tomáš DOBŘÍCHOVSKÝ, et al. *Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice*. S. 11.

⁹⁴ Dělení podle KŘIVÁČKOVÁ, Jana, Klára HAMULÁKOVÁ a Tomáš TINTĚRA. *K pojetí člověka a věci v novém soukromém právu*. S. 55–58.

občanského zákoníku. Právní jednání je jistým projevem vůle, „*který směřuje k vyvolání právních následků, které právní řád s takovým projevem vůle spojuje*“.⁹⁵ To znamená, že autorské dílo může vytvořit kdokoli bez ohledu na věk a míru svéprávnosti. Právem autora tak může disponovat nezletilý, osoba s omezenou svéprávností nebo osoba emancipovaná, které byla plná svéprávnost přiznána soudním rozhodnutím, či osoba, jíž bylo uděleno svolení k uzavření manželství před dovršením 18 let věku, nejdříve však po dovršení 16 let.⁹⁶ Může-li být taková osoba autorem, pak je nositelem veškerých příslušných práv, osobnostních i majetkových. Nicméně při výkonu těchto práv, tj. při nakládání s dílem, hraje svéprávnost důležitou roli.

Částečná způsobilost

Částečně způsobilými se rozumí nezletilí před dovršením zletilosti, tj. věku 18 let, kteří nejsou dle platné legislativy svéprávní v plném rozsahu. V jednáních vyžadujících plnou svéprávnost jsou zastupovány zákonnými zástupci. Z ustanovení §§ 892–895 občanského zákoníku jasně vyplývá, že zákonnými zástupci dítěte jsou jeho rodiče, mají-li plnou svéprávnost a rodičovskou odpovědnost, která zahrnuje i správu jmění dítěte. V případě osvojení dítěte se na základě rozhodnutí soudu podle § 832 občanského zákoníku zákonným zástupcem dítěte se všemi příslušnými právy a povinnostmi stává osvojitel, který o to sám požádal. Pokud dítě z libovolných důvodů vlastní rodiče nemá, nebude zastupováno ze zákonné povinnosti, nýbrž rozhodnutím soudu, jenž ustanoví poručníka, na kterého podle § 928 odst. 2 občanského zákoníku přejdou práva a povinnosti rodiče. Další možností je svěření dítěte do péče pěstounovi, který však podle § 966 odst. 2 občanského zákoníku „*je povinen a oprávněn rozhodovat jen o běžných záležitostech dítěte, v těchto záležitostech dítě zastupovat a spravovat jeho jmění*“. Dítě tak může právně jednat pouze ve věcech přiměřených jeho rozumové a volní vyspělosti⁹⁷, v jiných případech jeho jménem jednají zákonní zástupci. Totéž platí pro výkon autorských majetkových práv, neboť žádná výjimka upravující autorství nezletilých v zákoně zakotvena není.

Zde je třeba zdůraznit, že ačkoli autorská práva dítěte jsou vykonávána jeho rodiči, osvojiteli či poručníky, musí být brán zřetel také na názor samotného nezletilého autora díla. Jednak je zřejmé, že zákonný zástupce nezletilé osoby nemůže bránit výkonu jeho osobnostních práv, k nimž řadíme právo rozhodnout o zveřejnění díla, právo osobovat si

⁹⁵LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář*. S. 1941.

⁹⁶MELZER, Filip, Petr TÉGL a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. S. 349–350.

⁹⁷KNAPPOVÁ, Marta, Jiří ŠVESTKA a Jan DVORÁK. *Občanské právo hmotné*. S. 189.

autorství a právo na nedotknutelnost díla, ani jej porušovat. Rovněž je logické předpokládat, že při výkonu jménem dítěte jeho majetkových práv by rodiče, osvojitelé, poručníci měli brát v úvahu názor autora. Zákon však neobsahuje ustanovení, která by to přímo nařizovala, avšak podle článku 12 Úmluvy o právech dětí, jejíž je Česká republika smluvní stranou, se zabezpečuje „*dítěti, které je schopno formulovat své vlastní názory, právo tyto názory svobodně vyjadřovat ve všech záležitostech, které se jej dotýkají, přičemž se názorům dítěte musí věnovat patřičná pozornost odpovídající jeho věku a úrovni*“.⁹⁸

Omezená způsobilost

Další kategorií osob jsou osoby s omezenou svéprávností. Oproti dřívější způsobilosti k právním úkonům svéprávnosti nelze jedince zcela zbavit, pouze omezit.⁹⁹ Tato omezení jsou stanovena v §§ 55–65 občanského zákoníku a přistupuje se k nim pouze v zájmu dotyčné osoby, přičemž soudem vždy musí být vymezen rozsah omezení svéprávnosti. Zpravidla jde o lidi trpící trvalou duševní poruchou působící jejich neschopnost se o sebe řádně starat. Rozhodnutím soudu je pak rovněž jmenován opatrovník. Podle § 64 občanského zákoníku rozhodnutím o omezení svéprávnosti nedochází ke zbavení člověka práva samostatně právně jednat v běžných záležitostech každodenního života. V souladu s § 65 odst. 2 občanského zákoníku však může být jednání opatrovance, kdy nemohl jednat bez opatrovníka, platným za předpokladu, že jej opatrovník schválil. Jelikož zde zákon nestanoví žádné výjimky, vztahuje se příslušné ustanovení také na výkon autorských práv, tj. je k němu zapotřebí souhlasu opatrovníka.

Podle § 5 odst. 1 autorského zákona autorem je osoba, která dílo vytvořila, přičemž vytvořením se rozumí faktická činnost literární, umělecká, nebo vědecká.¹⁰⁰ Z této definice vyplývá, že zákon poskytuje stejnou ochranu autorských práv jak osobám plně svéprávným, tak i osobám s částečnou nebo omezenou svéprávností. Specifikem autorství, kdy autor není svéprávný v plném rozsahu, je skutečnost, že tento autor nemůže vstupovat do občanskoprávních vztahů, včetně právních jednání týkajících jeho výlučných majetkových práv, např. nemůže smluvně udělit jiné osobě oprávnění k výkonu práva dílo užít. Jestliže tak učiní, nemůže být toto jednání považováno za pravoplatné. Ve vymezeném rozsahu nemůže ani jiným způsobem vykonávat svá majetková práva a plnit povinnosti.

---

⁹⁸ Čl. 12 Úmluvy o právech dítěte.

⁹⁹ KŘIVÁČKOVÁ, Jana, Klára HAMULÁKOVÁ a Tomáš TINTĚRA. *K pojetí člověka a věci v novém soukromém právu*. S. 55–58.

¹⁰⁰ TELEC, Ivo a Pavel TŮMA. *Autorský zákon: komentář*. S. 90.

Je na místě hodnotit rovnost v rozsahu autorských práv, jimiž může disponovat plně svéprávný autor i osoby s částečnou či omezenou svéprávností jako spravedlivou, neboť tvorba díla vyžaduje od každého tvůrčí činnost s vynaložením jeho vlastního duševního úsilí.

Jestliže vytvoření výsledku duševní činnosti, jímž překlad je, není právním jednáním, je zřejmé, že vytvoření překladu není zakázáno pro žádnou kategorii fyzických osob, protože se vztahuje k právní osobnosti člověka. Uvedená analýza má teoretickou povahu a v praxi takových případů bude pravděpodobně jen málo či žádné. Důvodem je skutečnost, že realizace překladu, na rozdíl od řady jiných tvůrčích činností, vyžaduje minimálně dosažení tvůrčí zralosti, malé dítě stěží nedokáže vyhotovit překlad, stejně jako znalost druhého cizího jazyka, což předpokládá zformovanou schopnost člověka, aby se jej naučil.

5.2. Právní postavení překladatele

S ohledem na právní ustanovení uvedená výše lze za překladatele označit osobu, která je subjektem autorského práva, jenž svou tvůrčí činností vytvořil překlad autorského díla do jiného jazyka, aniž by tím byla dotčena práva autora přeloženého díla.

Podle stávajícího právního řádu tak aby se osoba mohla stát překladatelem, není od ní vyžadováno prokazování žádných zvláštních dovedností. V případě právního postavení je nejprve třeba vymezit práva a povinnosti právního subjektu. Překladatel má širokou škálu autorských práv, která jsou rozdělena na výlučná práva osobnostní, jež jsou stanovena § 11 autorského zákona a zahrnují právo osobovat si autorství, rozhodovat o zveřejnění díla a právo na jeho nedotknutelnost, a výlučná práva majetková uvedena v § 12 téhož zákona. Obojí vznikají „*okamžikem, kdy je dílo vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě*“¹⁰¹. Z překladatelské činnosti překladateli také vznikají určité povinnosti, které zpravidla jsou řešeny smluvně. Práva a povinnosti překladatele jako subjektu autorského práva mají řadu specifik. Navíc autorská práva k vytvořenému překladu překladateli vznikají bez ohledu na jeho věk, rozsah svéprávnosti a další skutečnosti.

Právní postavení překladatele je tak dáno jeho:

---

¹⁰¹ § 9 odst. 1 zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon.

- právní osobností neboli schopností být nositelem i vykonavatelem práv a povinností, kterou podle § 23 občanského zákoníku má každá fyzická osoba od narození až do smrti,
- svéprávností neboli schopností vlastním jednáním nabývat práva a plnit povinností, která však pro samotnou překladatelskou činnost, tj. průběh tvorby, teoreticky nehraje významnou roli,
- deliktní způsobilostí neboli způsobilostí k protiprávnímu jednání, jež závisí na zákonem stanovené věkové hranici a duševním stavu v době spáchání deliktu, jelikož koresponduje se svéprávností a tudíž je také závislá na rozumové a volní vyspělosti jedince.¹⁰²

5.3. Výlučná osobnostní a majetková autorská práva překladatele

Za předpokladu, že tvůrčí výsledek vykonané překladatelem činnosti je vyjádřen v jakékoli objektivně vnímatelné podobě, vznikají mu, jak již bylo zmíněno, autorská práva, která lze rozdělit do dvou skupin, majetková a osobnostní, a jsou chráněna v rámci autorskoprávní duality¹⁰³. Tou se rozumí *„právní oddělitelnost autorského díla na jedné straně, a věci, jejímž prostřednictvím je dílo vyjádřeno (užívají se též pojmy „hmotný nosič díla“, „hmotný substrát“) na straně druhé.“*¹⁰⁴

5.3.1. Osobnostní autorská práva překladatele

Výlučná osobnostní práva autora díla, a tudíž i autora překladu, jsou jasně definována v mezinárodních úmluvách a v předpisech českého práva. Jsou nepřevoditelná a autor se jich nemůže vzdát, proto teoreticky zde žádné sporné otázky nejsou na místě. Ke vzniku osobnostních autorských práv k překladu dochází okamžikem jeho vyjádření v objektivně vnímatelné podobě. Samotný vznik těchto práv nesouvisí s nakládáním s překladem. Osobnostní autorská práva jsou stanovena § 11 autorského zákona a zahrnují:

- Právo na nedotknutelnost díla, tj. zákaz provedení jakýchkoli změn či zásahu do díla bez souhlasu autora. Tak např. redakční úpravy bez souhlasu překladatele porušují jeho práva, a proto by měl být tento aspekt ujednán v nakladatelské

¹⁰²ROZEHNAL, Aleš. *Závazkové právo: obecná část: deliktní právo*. S. 130.

¹⁰³ŠEBELOVÁ, Marie. *Autorské právo: zákon, komentáře, vzory a judikatura*. S. 143.

¹⁰⁴BERAN, Vojtěch. *Hmotný nosič díla výtvarného umění a autorskoprávní omezení jeho vlastníka*.

smlouvě uzavírané mezi překladatelem a nakladatelem. To znamená, že je na zvážení překladatele, zda a v jakém rozsahu navrhované úpravy do překladu zapracovat.

- Právo osobovat si autorství, tj. být uváděn jako autor. Pro překladatele to znamená právo být uváděn jako autor překladu původního díla. Navíc má právo rozhodovat, jakým způsobem má být jeho autorství uvedeno, např. pod pravým jménem, pseudonymem či anonymně.¹⁰⁵
- Právo, aby nebylo dílo užíváno způsobem, který by snižoval jeho hodnotu, a právo vykonávat autorský dohled nad plněním této povinnosti.¹⁰⁶

Dále jsou podle § 11 odst. 4 autorského zákona osobnostní práva autora chráněna až do jeho smrti, tj. bez ohledu na dobu trvání jeho výlučných majetkových práv k dílu. Nicméně osobnostní práva autora nemohou být předmětem dědictví. Jednak je autorským zákonem výslovně stanoveno, že jsou nepřevoditelná a smrtí autora zanikají, jednak podle § 1475 odst. 2 občanského zákoníku *„pozůstalost tvoří celé jmění zůstavitele, kromě práv a povinností vázaných výlučně na jeho osobu“*. Po smrti nositele osobnostních autorských práv, a to i po zániku majetkových práv, ochrany díla se podle § 11 odst. 5 autorského zákona může domáhat osoba autorovi blízká, právnická osoba sdružující autory nebo příslušný kolektivní správce.

5.3.2. Majetková autorská práva překladatele

Překladatel jakožto autor má právo své dílo užít a poskytnout oprávnění k jeho užití jiné osobě, která však podle § 12 odst. 2 autorského zákona smí do tohoto práva zasahovat pouze v rozsahu vymezeném příslušnou smlouvou. Stejně jako práva osobnostní ani práva majetková nejsou převoditelná, mohou se však podle § 26 odst. 2 autorského zákona dědit, popřípadě připadnout státu. Uplynutím trvání majetkových práv dílo se stává ve smyslu § 28 autorského zákona volným dílem a jeho užití již nevyžaduje žádných smluvních souhlasů.

Na překlady se vztahuje obecné ustanovení o trvání majetkových práv k autorskému dílu zakotvené v § 27 autorského zákona. Legislativa tak stanoví trvání majetkových práv po dobu autorova života a 70 let po jeho smrti počítáno od prvního dne roku následujícího po roce, kdy k úmrtí autora došlo. Trvání majetkových práv k dílu anonymnímu a

---

¹⁰⁵ § 11 odst. 2 zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon.

¹⁰⁶ § 11 odst. 3 zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon.

pseudonymnímu je podle § 27 odst. 3 kratší, a to pouze 70 let ode dne jeho oprávněného zveřejnění, neboť údaje o autorově smrti nejsou známy. Majetková práva překladatele se však vyznačují řadou specifik, na něž je třeba zaměřit.

5.3.3. Specifika autorských práv překladatele

Analýza majetkových autorských práv překladatele musí zohledňovat práva autora původního překládaného díla. Autor může na základě smlouvy udělit jiné osobě oprávnění k výkonu jeho práva dílo užít¹⁰⁷, což spadá do majetkových práv. Zde se však ukazuje specifikum tykající se překladu, resp. odvozených děl obecně, a to že překlad není pouhým užitím díla, nýbrž i jeho změnou. Změna se však týká otázky zachování integrity díla, jeho nedotknutelnosti, tj. osobnostních autorských práv. Výkonem své činnosti překladatel nesmí porušovat osobnostní práva autora původního díla a právo na nedotknutelnost díla může znamenat jisté komplikace. Nicméně změna formy díla je při překladu nutná, text v originále se bude od jeho přeložené podoby zákonitě lišit, přičemž nejen formou jazykovou. Úkolem překladatele totiž není jen zprostředkovat význam a obsah díla čtenáři, ale také použít vhodné prostředky typické pro jazyk, do něhož dílo překládá, měnit text k jeho uzpůsobení kulturním zvyklostem příslušného jazyka.

Tento problém je upraven v § 11 odst. 3 autorského zákona, podle něž autor má právo udělit svolení ke změně nebo jinému zásahu do svého díla. To znamená, že jednání nabyvatele oprávnění k výkonu práva dílo užít má svá omezení, která jsou stanovena § 2375 občanského zákoníku, a nabyvatel nesmí dílo měnit nebo do něj zasahovat, není-li tato změna či zásah výslovně ve smlouvě ujednáno. Sjednat smlouvu lze výhradní nebo nevýhradní. Ve smyslu § 2360 občanského zákoníku výhradní licence zabraňuje autorovi poskytovat stejnou licenci dalším stranám. Pokud však licence neobsahuje ustanovení, že se jedná o licenci výhradní, automaticky se má za to, že je nevýhradní.¹⁰⁸ Pro překladatele to pak znamená, že jeho autorské právo k jím vyhotovenému překladu nijak neomezuje jiné překladatele v právu na překlad stejného autorského díla, tj. jím přeloženého původního díla.

V překladu tak překladatel přispívá svým tvůrčím prvkem a může obsah codo počtu použitých slovních jednotek rozšířit nebo naopak zkrátit. V tomto ohledu však může teoreticky nastat problém spojený s právem na nedotknutelnost díla, podle něž je dílo bez svolení autora zakázáno měnit, tj. zkracovat, doplňovat apod. Nicméně zjišťování případného

---

¹⁰⁷ § 12 odst. 1 zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon.

¹⁰⁸ § 2362 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

porušení celistvosti díla, chybného výkladu autorova záměru nebo způsobení překladem újmy autorovy pověsti by vyžadovalo důkladnou kontrolu překladu se zapojením složitých mechanismů. Případných nepřesností v překladu by si nejprve někdo musel všimnout a na ně upozornit, což předpokládá jednak příslušnou znalost obou jazyků, jednak přečtení díla v originále a v překladu. V českém prostředí problematiku odráží např. tzv. anticena Skřípec každoročně udělovaná Obcí překladatelů, a to „za překladové dílo, které vykazuje závažné nedostatky v převodu z cizího jazyka do češtiny. Anticenu lze udělit rovněž právníkům, popřípadě fyzickým osobám, které svým konáním či nekonáním hrubým způsobem zasáhly do práv autora překladu.“¹⁰⁹ K hodnocení překladu, který získal anticenu za rok 2018, se porota vyjádřila takto: „Porota zhodnotila překlad nejen jako servilně doslovný, plný faktických i pravopisných chyb, ale především jako překlad, který roubuje na češtinu anglickou syntax i idiomy a projevuje tedy neznalost zásad, jimiž by se měli překladatelé beletrie do češtiny řídit.“¹¹⁰ Je však evidentní, že se pod přísnou kontrolou ocitne jen nepatrný zlomek všech překladových titulů a ke čtenáři se mohou dostávat překlady s hrubými nejen věcnými chybami.

Je logické, že autor má právo ve vlastním zájmu dohlížet na dodržování jeho práva na nedotknutelnost díla, není-li ve smlouvě stanoveno jinak. Na druhou stranu udělením svolení ke změně dochází k vyčerpání práva na nedotknutelnost a nahlížení na zásah do díla jako na porušení práv může být přinejmenším sporné.

Navíc je třeba poznamenat, že podle § 2 odst. 6 autorského zákona dílem není námět sám o sobě, což znamená, že překladatel má právo půjčit si myšlenku díla a vytvořit dílo vlastní. Měl by však být opatrný, aby se taková interpretace díla nestala plagiátem.

Problematickým může být i ustanovení § 2 odst. 3 autorského zákona, podle něž „právo autorské se vztahuje na dílo dokončené, jeho jednotlivé vývojové fáze a části, včetně názvu a jmen postav“. Překladatelé často interpretují jména postav podle vlastního uvážení, aby je přiblížili kultuře a reáliím příslušné země a uzpůsobili cílovému publiku. Tato jsou často tvořena kombinací slov, která by v případě doslovného překladu ztrácela význam. Jména postav mohou být také smyšlena a překladatel se tak snaží zprostředkovat podstatu postavy se zachováním uměleckého záměru autora a řídit se přitom motivací pojmenování.

---

¹⁰⁹Anticena Skřípec. Dostupné z: <http://www.obecprekladatelu.cz/anticena-skripec.htm>.

¹¹⁰Tamtéž.

Ve smyslu ustanovení § 30 autorského zákona o volném užití se „*za užití díla podle tohoto zákona nepovažuje užití pro osobní potřebu fyzické osoby, jehož účelem není dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu [...]*“ Překlad však není klasickým užitím díla, neboť sám o sobě je uměleckou tvorbou a její svoboda je, jak již bylo zmíněno výše, zaručena Listinou základních práv a svobod. Bez ohledu na to, zda byl překladateli udělen k překladu souhlas, vznikají mu k výsledku jeho tvůrčí činnosti přinejmenším osobnostní autorská práva.

Ze zmíněného plyne, že vznik výlučných autorských práv k překladu je poněkud sporný. Nebude-li překladatel oprávněn autorem původního díla, nevznikne mu plný soubor autorských práv k jeho vlastnímu duševnímu výtvoru, ačkoli je tvůrčí svoboda zaručena platnou legislativou. Za těchto okolností bude zveřejnění překladu, k němuž překladatel nedisponuje autorovým svolením, protiprávním jednáním. Nezbytnost souhlasu od nositele autorských práv k původnímu dílu neznamena zákaz dílo přeložit, ale pouze to, že autor nebo jiný nositel autorských práv bude na užívání zhotoveného překladu dohlížet. Jinými slovy, autor nebo jiný nositel autorských práv nemůže nikomu zakázat, aby jeho dílo přeložil, je však oprávněn zakázat další užití překladu jeho autorského díla. K oprávněnému užití překladu díla pak je zapotřebí souhlas autora původního díla i autora jeho překladu, tj. překladatele.

S ohledem na uvedené skutečnosti je třeba řádně rozlišovat mezi osobnostními a majetkovými právy, neboť osobnostní se netýkají užití díla. Výlučná osobnostní práva vznikají bezprostředně vyjádřením díla v objektivně vnímatelné podobě a bez ohledu na svolení autora původního díla k jeho překladu. Při výkonu majetkových práv však překladatel musí dodržovat osobnostní práva autora původního díla. Nepřesný výklad autorských práv překladatele může vést k jejich nedostatečnému porozumění a s tím k porušení jeho výlučných práv.

5.4. Právní odpovědnost překladatele

Právní odpovědnosti překladatele je vhodné věnovat zvláštní pozornost. Občanský zákoník rozlišuje porušení smluvních a mimosmluvních povinností,¹¹¹ tj. povinnosti mohou plynout ze smlouvy anebo z jiné právní mimosmluvní skutečnosti. Tomuto rozlišení odpovídá dělení odpovědností na odpovědnost smluvní vznikající porušením smluvního závazku a

---

¹¹¹ § 2913 zákona č.89/2012 Sb., občanský zákoník.

odpovědnost mimosmluvní, též označovanou jako delikt ní, k níž dochází v důsledku protiprávního jednání, které pramení z porušení jiných než smluvních právních závazků.¹¹²

Vzhledem ke globalizaci překladatelského trhu a rostoucí poptávce po překladatelských službách je nanejvýš vhodné, aby si překladatel případné odpovědnosti byl zcela vědom. Ke smluvní odpovědnosti vede porušení smluvních povinností smluvní stranou, kdežto mimosmluvní odpovědnosti předchází porušení osobnostních výlučných práv. Obecné důsledky porušení práv jsou zakotveny v hlavě III zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, zatímco konkrétně porušení autorského práva a práv souvisejících s právem autorským se pak věnuje § 270 téhož zákona.

Na případná porušení práv překladatele jakožto autora díla se vztahují ustanovení § 40 autorského zákona určující ochranu autorských práv, a to řadou nápravných opatření: určení autorství; zákaz ohrožení práva, včetně hrozícího opakování, nebo neoprávněného zásahu do práva, zejména zákazu neoprávněné výroby, neoprávněného sdělování díla veřejnosti, jakož i neoprávněné propagace, včetně inzerce a jiné reklamy; sdělení údajů o způsobu a rozsahu neoprávněného užití, o původu neoprávněně zhotovené rozmnoženiny či napodobeniny díla, o způsobu a rozsahu jejího neoprávněného užití, o její ceně, o ceně služby, která s neoprávněným užitím díla souvisí, a o osobách, které se neoprávněného užití díla účastní; odstranění následků zásahu do práva; poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za způsobenou nemajetkovou újmu; zákazu poskytování služby, kterou využívají třetí osoby k porušování nebo ohrožování práva autora.¹¹³

Účelem sjednání nápravy pomocí vymezených opatření je především náhrada ztrát a obnovení dobré pověsti a postavení autora. Podle zákona však k tomu dochází pouze v případě, pokud autor, popř. nositel autorských práv, o ochranu svých oprávněných zájmů výslovně požádá a uplatnění zmíněných opatření se sám domáhá.

Ke vzniku právní odpovědnosti může vést porušení práva osobovat si autorství, např. neuvedením jména autora na rozmnoženině díla; práva na nedotknutelnost díla, včetně změny nebo jiného zásahu do díla bez souhlasu autora, přičemž toto porušení může vést ke vzniku právní odpovědnosti jak překladatele vůči autorovi původního díla, tak jiné osoby vůči překladateli; práva na zveřejnění díla, tj. v případě zveřejnění díla bez souhlasu autora.

---

¹¹²ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ, Irena PELIKÁNOVÁ a Jan DĚDIČ. *Obchodní právo: podnikatel, podnikání, závazky s účastí podnikatele*. S. 630.

¹¹³ § 40 zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon.

V některých případech ke vzniku právní odpovědnosti může rovněž dojít kvůli vytvoření nekvalitního či nepřesného překladu, který může deformovat obsah původního díla nebo dokonce obsahovat informace diskreditující čest, důstojnost nebo dobrou pověst člověka, např. autora původního díla nebo jakékoli jiné osoby, což vede ke vzniku odpovědnosti podle českých i mezinárodních právních předpisů. Z mezinárodních zmíněný problém upravuje zejména článek 10 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, který stanoví, že „každý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno“¹¹⁴. V české legislativě je toto právo zakotveno mj. v § 3 odst. 2 písm. a) občanského zákoníku, který stanoví, že „každý má právo na ochranu svého života a zdraví, jakož i svobody, cti, důstojnosti a soukromí“¹¹⁵. Kromě občanského zákoníku, který rozsáhle popisuje základní principy soukromého práva a způsoby jejich ochrany, jsou tyto chráněny také právem trestním, zejména § 184 Pomluva zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník: „Kdo o jiném sdělí nepravdivý údaj, který je způsobilý značnou měrou ohrozit jeho vážnost u spoluobčanů, zejména poškodit jej v zaměstnání, narušit jeho rodinné vztahy nebo způsobit mu jinou vážnou újmu, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.“¹¹⁶ Zde se jedná o teoretickou analýzu právních předpisů a možností, které v praxi mohou nastat, např. v případě překladu životopisného titulů.

Rozsah odpovědnosti je individuální pro každý jednotlivý případ v závislosti na povaze deliktu a výši způsobených ztrát. V tomto případě je nutné prokázat porušení práv¹¹⁷ a zájmů překladatele, zavinění porušitele práv, příčinnou souvislost mezi jednáním škůdce a újmou poškozeného,¹¹⁸ jakož i výši ztrát, což může být v praxi velmi obtížné. Je důležité mít na paměti, že domáhat se nápravy musí poškozená strana sama. K zabránění podobným situacím je povinností překladatele pečlivé seznámení se s podmínkami smlouvy, právními předpisy a svědomité plnění svých povinností s dodržáním práv autora původního díla.

---

¹¹⁴ Čl. 10 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

¹¹⁵ § 3 odst. 2 písm. a) zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹¹⁶ § 184 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

¹¹⁷ ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník: komentář*. S. 709.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 711.

6. Smluvní právo autorské v oblasti překladů

Nakládání s výsledky duševní činnosti má v současnosti globální charakter, a tak vyžaduje také náležitou smluvní právní úpravu chránící zúčastněné strany. Stávající legislativa poskytuje držiteli autorských práv k dílu možnost dle vlastního uvážení umožňovat užití díla v určitém obsahu a za určitých podmínek. Možnost udělit jiné osobě právo užívat výsledek duševní činnosti neboli dílo je formou nakládání s výlučným právem, přičemž *„nakládání s výlučným majetkovým právem užit dílo se uskutečňuje zásadně typovou autorskoprávní licenční smlouvou, již autor uděluje oprávnění (souhlas) k užití díla a již nabyvatel získává majetkové oprávnění příslušné dílo užit (§ 12 odst. 1 AutZ).“*¹¹⁹

Nutno zmínit, že jedním ze znaků autorského práva je jeho nepřevoditelnost, tj. nelze jej zcizit neboli uskutečnit translativní právní převod autorského práva na osobu odlišnou od autora díla. Překladatel jako autor překladu nemůže svá výlučná práva navždy a v plném rozsahu převést na jinou osobu. Může však provést konstitutivní právní převod a poskytnout jiné osobě oprávnění zasahovat do jeho díla, a to udělením licence s příslušným svolením k jeho změně. Jinými slovy překladatel zůstane autorem překladu a bude za něho označován i v případě, bude-li majetkovými právy k tomuto překladu disponovat osoba od něj odlišná. Rozdíl mezi těmito typy převodu spočívá v tom, že *„zatímco translativním převodem dochází k zániku absolutních práv a povinností k předmětu převodu v jednom subjektu a k odvozenému nabytí týchž práv a povinností jiným subjektem, podstatou konstitutivního (nepravého) převodu není zcizení práv, nýbrž zřízení (konstituce) užívacího oprávnění.“*¹²⁰

K zajištění ochrany subjektů autorského práva, jako jsou autoři a překladatelé, a stanovení mezi nimi vzájemných vztahů jsou smluvně řešeny náležitosti, které nejsou nebo pro svou neuniverzální povahu nemohou být výslovně upravena zákonem, tj. konkrétní smluvní podmínky, konkrétní práva a povinnosti smluvních stran, konkrétní lhůty ke splnění vzájemných závazků, konkrétní výše odměny atd.

Stranami smluvních vztahů, jichž se účastní překladatel, mohou být:

- Bezprostředně autor původního díla, popř. jeho právní nástupce, jako držitel výlučných práv k němu a překladatel, který překlad vyhotovil a chce jej použít pro komerční účely.

---

¹¹⁹TŮMA, Pavel. *Smluvní licence v autorském právu*. S. 24

¹²⁰Tamtéž, s. 11

- Autor původního díla, popř. jeho právní nástupce, překladatel, popř. jeho právní nástupce, a objednatel, např. nakladatelství nebo překladatelská agentura.
- V případě, že ochrana výlučných práv autora původního díla zanikla nebo je držitelem výlučných práv autora původního díla nakladatelství, smlouva se uzavírá pouze mezi objednatelem, tj. nakladatelstvím a překladatelem.
- Může docházet i k jiným případům, např. je-li překlad dílem zaměstnaneckým.

Jen zřídka dochází k případům, kdy autor spolupracuje bezprostředně s překladatelem bez zapojení třetích stran. Jde-li o uměleckou literaturu, jsou to zpravidla nakladatelství nebo překladatelské agentury, kdo vystupuje v roli objednatele, který vyhledá vhodného překladatele k překladu požadovaného díla. Překladatel také může s již hotovým překladem oslovit nakladatelství sám. To v případě zájmu o vytvořený překlad osloví autora původního díla a uzavře s ním smlouvu, na jejímž základě získá oprávnění k výkonu jeho majetkových práv, a také s překladatelem za účelem vydání díla v překladu.

Smluvní vztah s překladatelem v roli jedné ze stran lze uzavřít na základě různých typů občanskoprávních smluv, proto je vhodné přiblížit nejčastěji sjednávané. O tom, kterou přesně smlouvu uzavřít, rozhoduje mj. povaha díla a specifika jeho užití. Jinými slovy, výběr konkrétního typu smlouvy závisí na různých faktorech, například na cílech objednatele a překladatele.

6.1. Licence

V oblasti autorského práva jsou používány licence trojího druhu, k nimž patří licence zákonné, smluvní a nucené.¹²¹ Zákonná licence je udělována státem a opravňuje užít cizí duševní vlastnictví i bez souhlasu autora. Tzv. volná užití a zákonné licence jsou autorským zákonem upravena v oddíle 2. Zvláštním případem v souvislosti s překladem jsou nucené licence a v rámci překladatelské praxe nejčastěji používanými jsou licence smluvní.

6.1.1. Licence zákonná

Stávající právní úprava autorského práva výslovně umožňuje řadu specifických způsobů užívání díla a kromě autorsky volných děl pod autorskoprávní ochranu nespadá užití

---

¹²¹TELEC, Ivo. *Přehled práva duševního vlastnictví*. S. 98.

díla pro osobní potřebu a užití podle bezplatné zákonné licence.¹²² Jedním z těchto způsobů užití je citování z autorských děl, které je v rozumné míře dovoleno za předpokladů dodržení povinných podmínek, např. ke kritice nebo recenzi k samotnému dílu, pro účely vědecké nebo odborné tvorby, při vyučování nebo vědeckém výzkumu. Při citování však musí být vždy respektován rozsah citací, který odpovídá konkrétnímu účelu, a uváděno jméno autora, je-li to možné.¹²³

Překlady se dotýkají také úřední licence, kdy dílo lze užít v zájmu veřejné bezpečnosti, v řízení soudním či správním nebo k jiným účelům za předpokladu jeho užití v „*odůvodněné míře*“. Za stejného předpokladu může být dílo užito např. v televizi, rozhlasu, periodickém tisku, které zprostředkovávají zpravodajství o aktuálním dění „*uveřejněné již v jiném hromadném sdělovacím prostředku nebo jeho překlad*“.¹²⁴

Podle § 35 o užití díla v rámci občanských či náboženských obřadů nebo v rámci úředních akcí pořádaných orgány veřejné správy, v rámci školních představení a užití díla školního, do autorského práva nezasahuje ten, kdo v rámci vyjmenovaných aktivit dílo užije způsobem, z něhož neplyne přímý nebo nepřímý hospodářský nebo obchodní prospěch. To znamená, že pro tyto účely smí být z pozice autorského díla užít také překlad.¹²⁵

6.1.2. Licence nucená

Ustanovení o právu autora nebo jiného držitele autorských práv na překlad je jedním ze základních ustanovení Všeobecné úmluvy o autorském právu. V rámci vzájemných vztahů mezi státy s různými jazyky má toto ustanovení klíčový praktický význam. Ve znění Všeobecné úmluvy z roku 1952 bylo dokonce právo na překlad jediným právem výslovně stanoveným v textu samotné úmluvy. Podle čl. V úmluvy v platném znění zahrnuje autorské právo „*výlučné právo pořizovat a uveřejňovat překlady, jakož i udílet svolení k pořízení a k uveřejnění překladů děl chráněných podle této úmluvy*“¹²⁶. Ustanovení o překladech mají svá specifika. Každý stát, který je smluvní stranou úmluvy, může vlastními vnitrostátními právními předpisy omezit právo na překlad písemných děl na dobu sedmi let. Po uplynutí sedmileté lhůty může být podle ustanovení úmluvy vydána speciální licence. To znamená, že ačkoli právo na překlad, stejně jako ostatní výlučná práva autora jsou podle této úmluvy

---

¹²²ŠEBELOVÁ, Marie. *Autorské právo: zákon, komentáře, vzory a judikatura*.

¹²³ § 31 zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon.

¹²⁴ § 34 zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon.

¹²⁵ § 35 zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon.

¹²⁶ Čl. V odst. 1 Všeobecné úmluvy o autorském právu.

chráněna pod dobu minimálně 25 let po smrti autora, „*připouští se tzv. překladatelská nucená licence, kterou může udělit státní orgán, pokud k překladu nebylo možno získat svolení autora do 7 let od prvního uveřejnění díla*“¹²⁷.

Licence (svolení) k překladu smí příslušný státní orgán udělit pouze tehdy, pokud do sedmi let od prvního uveřejnění písemného díla nebyl uveřejněn překlad tohoto díla do daného jazyka nositelem autorských práv. Článek V Všeobecné úmluvy stanoví podrobná pravidla pro udělování licence, která v zásadě pojednávají o následujícím: překladatel je povinen prokázat, že podnikl kroky nezbytné k získání svolení k překladu od nositele příslušných autorských práv, ale „*přes náležitou snahu nemohl nositele autorského práva vypátrat nebo obdržet jeho svolení*“¹²⁸. V prvním případě musí překladatel zaslat opis své žádosti nakladateli, který dílo vydal, a „*diplomatickému nebo konzulárnímu zástupci státu, jehož je nositel práva na překlad občanem, nebo instituci označené vládou tohoto státu*“¹²⁹. Není-li občanství nositele práva na překlad známo, postačí zaslat opis žádosti nakladateli. Licence se vydává nejdříve dva měsíce po odeslání opisu žádosti.

Licence svým obsahem uděluje právo překládat pouze do daného jazyka. Má přísně osobnostní povahu, tj. nelze ji postoupit jiné osobě. Licence platí pouze pro uveřejnění na území státu, jímž byla udělena. Dovoz rozmnoženin překladu díla do jiné země, která je smluvní stranou úmluvy, a jejich rozšiřování tam je povoleno, pokud její právní předpisy umožňují vydávání nucených licencí a pokud pro dovoz těchto překladů neexistují žádné jiné překážky.

Vydáním licence k překladu není dotčeno právo autora na odměnu. Podle již zmíněného článku V úmluvy vnitřními právními předpisy přijmou státy příslušná opatření nezbytná k zajištění nositeli práva na převod přiměřené odměny v souladu s mezinárodní praxí, jakož i její výplaty a transferu do zahraničí. Rovněž se předpokládají opatření k zajištění bezvadnosti překladu. Úmluva dále výslovně stanoví, že všechny exempláře uveřejněného překladu musí být opatřena původním názvem a jménem autora díla. Licenci na překlad nelze vydat, jestliže autor všechny exempláře svého díla stáhl z oběhu.

Z ustanovení čl. V úmluvy tak lze dospět k těmto závěrům: v každé zemi, která je smluvní stranou úmluvy, práva autora musí zahrnovat výlučné právo na překlad a toto právo

---

¹²⁷MALÝ, Josef. *Obchod nehmotnými statky: patenty, vynálezy, know-how, ochranné známky*. S. 65.

¹²⁸ Čl. V odst. 2 písm. b) Všeobecné úmluvy o autorském právu.

¹²⁹ Čl. V odst. 2 písm. c) Všeobecné úmluvy o autorském právu.

musí platit po celou dobu trvání autorských práv. Sedm let po prvním uveřejnění díla může být však omezeno zásahem systému nucených licencí. Licence se udělují pouze k písemným dílům, udělení licencí se omezuje na uveřejnění překladu, o samotném provedení překladu, vyjma požadavku na bezvadnou kvalitu, žádná výslovná ujednání sjednána nejsou.

6.1.3. Licence smluvní

Licence smluvní jsou sjednávány formou licenčních smluv, které jsou v překladatelské praxi používány nejběžněji. Licenční smlouva je základním smluvním typem v rámci autorského práva poskytujícím možnost autorské dílo užít osobě odlišné od autora¹³⁰ a kterou občanský zákoník definuje takto: „*Licenční smlouvou poskytuje poskytovatel nabyvateli oprávnění k výkonu práva duševního vlastnictví (licenci) v ujednaném omezeném nebo neomezeném rozsahu a nabyvatel se zavazuje, není-li ujednáno jinak, poskytnout poskytovateli odměnu.*“¹³¹

V § 2371 jsou vymezena oprávnění k výkonu práv týkajících se předmětů, na něž se vztahuje autorskoprávní ochrana: „*Smlouvou autor poskytuje nabyvateli oprávnění k výkonu práva autorské dílo užít v původní nebo zpracované či jinak změněné podobě, a to určitým způsobem nebo všemi způsoby užití, v rozsahu omezeném nebo neomezeném.*“¹³²

Licenční smlouva tak dává autorovi možnost, aby bylo jeho dílo přeloženo do více jazyků, a jeho majetková práva mohou být využívána vícero subjekty současně.

Autorskoprávní licence musí splňovat podstatné obsahové náležitosti, jimiž jsou určení díla, projev vůle poskytnout oprávnění k užití díla a ujednání o odměně.¹³³ Vymezení předmětu smlouvy jakožto výlučného práva ke konkrétnímu výsledku duševní činnosti a způsobů jeho užití a jako jeden ze základních předpokladů legitimně uzavřené smlouvy je v případě překladu lehce splnitelné, neboť autorská díla mají jasné označení, tj. každé autorské dílo má vlastní název. „*Zpravidla se jedná o určení názvu díla, autora, druhu díla, bližší určení obsahu a rozsahu díla a jeho vlastností.*“¹³⁴

---

¹³⁰SRSTKA, Jiří, Jan BARTÁK, Tomáš DOBŘICHOVSKÝ, et al. *Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice*. S. 158.

¹³¹ § 2358 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹³² § 2371 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹³³TELEC, Ivo a Pavel TŮMA. *Autorský zákon: komentář*. S. 478.

¹³⁴TELEC, Ivo a Pavel TŮMA. *Autorský zákon: komentář*. S. 479.

Licence je ze zákona tak vždy úplatnou smlouvou, „*není-li ujednáno jinak*“¹³⁵, díky čemuž jsou autoři a překladatelé chráněni před případnými nedopatřeními či opomenutími. Nabyvateli majetkových práv tak vzniká povinnost vyplatit poskytovateli odměnu, není-li ve smlouvě uvedeno jinak. Je třeba poznamenat, že výše odměny a platební podmínky patří ke klíčovým ustanovením smlouvy. V případě absence těchto ujednání ve smlouvě nebo nestanovení v ní výslovně bezúplatné povahy¹³⁶ bude tato smlouva považována za platně uzavřenou, jestliže je z ní zřejmé, že se i bez uvedení výše odměny jedná o smlouvu úplatnou, a poskytovatel bude mít nárok na odměnu, jejíž výše „*je obvyklá v době uzavření smlouvy za obdobných smluvních podmínek a pro takové právo*“¹³⁷. Jinými slovy, smlouva může být sjednána jako úplatná či naopak bezúplatná, musí v ní však být případné ujednání o bezúplatnosti explicitně obsaženo.

Udělení licence není ze zákona¹³⁸ omezeno ani ve způsobu užití, ani v rozsahu, tj. rozsah lze sjednat omezený či neomezený a určujícími jsou jednotky času, místa, množství. V případě překladů je množství rozsah definovatelný a ve smlouvách výslovně uváděn. Licenční smlouva musí specifikovat území, na kterém má nabyvatel licence právo svá práva vykonávat, tj. jde o vymezení „*blížšího rozsahu teritoria, na němž nabyvatel získává oprávnění a zpravidla i závazek dílo užit*“¹³⁹. Podle ustanovení občanského zákona není-li území uvedeno, pak se účinek jeho výlučných práv vztahuje na celé území České republiky, jímž je také omezen. Časový rozsah je stanoven na dobu obvyklou u daného díla, nesmí však překročit jeden rok od poskytnutí licence, popř. od odevzdání díla. Licenční smlouva v případě překladu tak musí obsahovat ujednání o jejím trvání, které však nemůže přesahovat trvání výlučných majetkových práv poskytovatele licence dané ze zákona, nebo se řídit pravidlem podle předchozí věty. To znamená, že i smlouva takto sjednaná na dobu neurčitou zanikne současně se zánikem majetkových práv autora díla, jak jej určuje autorský zákon.

Zákon nevyžaduje uzavření licenční smlouvy písemnou formou, nejedná-li se o licenci výhradní a nepředpokládá-li její účinnost vůči třetím osobám zápis do veřejného seznamu¹⁴⁰, což je záležitostí průmyslových práv a překladů se netýká. Nicméně jsou v praxi smlouvy na vytvoření překladu jako i v případě většiny užití autorských práv smlouvy sjednávány písemně. „*Děje se tak zejména z důvodu rozumného uspořádání právních poměrů*

¹³⁵ § 2358 zákona č. 89/2012, občanský zákoník.

¹³⁶ § 2366 odst. 1 písm. b) zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹³⁷ § 2366 odst. 1 písm. a) zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹³⁸ § 2376 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹³⁹ TELEC, Ivo a Pavel TŮMA. *Autorský zákon: komentář*. S. 481.

¹⁴⁰ § 2358 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

a právní jistoty v autorskoprávních smluvních vztazích, a to jak mezi stranami samými, tak i vůči třetím osobám.“¹⁴¹

Přestože zákon ukládá nabyvateli povinnost vyplatit poskytovateli odměnu, nekonkretizuje k tomu žádné lhůty, které jsou tak ujednávány vzájemnou dohodou smluvních stran. S ohledem na tvůrčí povahu překladu může v praxi docházet k situacím, kdy překladatel nedodrží termíny, a tak se doporučuje sjednávat pozdější datum odevzdání,¹⁴² aby mezi smluvními stranami nedocházelo k případným sporům. Totéž může nastat i v případě, nebudou-li žádná závazná konkrétní k termínu vyhotovení překladu či úhrady odměny sjednána vůbec, ačkoli zákon tuto povinnost výslovně nevyžaduje.

Dalším specifikem licenční smlouvy k předmětu chráněnému autorským zákonem je povinnost nabyvatele využít licenci k užití autorského díla zakotvená v § 2372 občanského zákoníku¹⁴³ oproti jiným licencím, u nichž § 2359 občanského zákoníku¹⁴⁴ tuto povinnost nabyvateli neukládá.

Občanský zákoník dále upravuje zvláštní ustanovení, podle nichž jsou nabyvateli licence stanovené lhůty, pokud se má s užitím autorského díla začít. Blíže jsou termíny specifikovány ve smlouvách, nicméně poskytovatel licence má právo od smlouvy jednostranně odstoupit, pokud nabyvatel licence tyto podmínky poruší. Autor původního díla jakož i překladatel jako autor překladu však nesmí z důvodu nečinnosti nabyvatele licence od ní odstoupit, ani nabyvatele k činnosti vyzvat před uplynutím dvouleté doby od poskytnutí licence, popřípadě od odevzdání autorského díla. V případě menších překladů, které mají být využity jako příspěvky do periodického tisku s denní periodicitou, stanoví zákon tříměsíční lhůtu, zatímco u ostatního periodického tisku jeden rok.¹⁴⁵

Poskytovatel licence má naopak povinnost vrátit nabyvateli odměnu či její úměrnou část v případě nevyužití, resp. částečného využití licence. Ve smlouvě může být dále stanovena podmínka, že se překladatel bude podílet na úpravách textu, což se může promítnout do jeho povinností. Smlouvy na překlad navíc zpravidla obsahují ustanovení o právu překladatele seznámit se s upravenou verzí překladu a vyjádřit své námitky či

---

¹⁴¹TELEC, Ivo a Pavel TŮMA. *Autorský zákon: komentář*. S. 491

¹⁴²Náležitosti licenčních smluv: Náležitosti licenční nakladatelské smlouvy a smlouvy na audioknihy. Dostupné z: <http://www.obecprekladatelu.cz/nac-si-dat-pozor.htm>.

¹⁴³ § 2372 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹⁴⁴ § 2359 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹⁴⁵ § 2379 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

připomínky. „*Překladatel má právo seznámit se s redakčními úpravami a v přiměřené lhůtě je zanést do překladu dle vlastního uvážení, případně po projednání s redaktorem. Má právo a povinnost přečíst a opravit korektury vysázeného textu, než jde dílo definitivně do tisku.*“¹⁴⁶

6.1.3.1. Licence výhradní a nevýhradní

Licence k užití autorského díla může být ujednána buď jako výhradní, nebo nevýhradní.¹⁴⁷ Na základě výhradní licence není poskytovatel oprávněn po celou dobu jejího trvání poskytnout stejnou licenci žádné další osobě, ani sám vykonávat právo v ní sjednané, není-li výslovně ujednán opak.¹⁴⁸ Tím jsou chráněny zájmy nabyvatele výhradní licence, který se stává jedinou osobou oprávněnou vykonávat stanovený rozsah práv. Výhradnost a nevýhradnost je předmětem smluvní svobody stran.¹⁴⁹ K případnému poskytnutí těchto práv další osobě je zapotřebí písemného souhlasu nabyvatele, jinak nebude mít tento úkon právní následky ve smyslu vzniku další stejné licence. Toto pravidlo se nevztahuje na licence nevýhradní poskytnuté v době před udělením výhradní licence, „*dříve uzavřených nevýhradních licencí se později uzavřená výhradní licence nijak nedotýká a tyto proto mohou vedle sebe platně existovat*“¹⁵⁰. Případné výjimky lze sjednat bezprostředně ve výhradní licenční smlouvě. Otázka výhradnosti musí být rovněž upravena v samotné licenci, neboť podle § 2362 občanského zákoníku bude-li ve smlouvě toto ujednání chybět, stává se licence automaticky nevýhradní. Výjimku naopak tvoří nakladatelská licence, která je vždy zásadně výhradní, nesjednají-li smluvní strany jinak. V případě licence nevýhradní nemusí mít smlouva, jíž se licence uděluje, písemnou formu, „*což v praxi přináší řadu problémů, a je nanejvýš vhodné i tuto smlouvu uzavírat v písemné formě, i když to zákon výslovně nestanoví*“.¹⁵¹

6.1.3.2. Nakladatelská smlouva

Podtypem licenční smlouvy je nakladatelská licenční smlouva, která je v překladatelské praxi typická. „*Vzniká z ní závazek mezi stranami, jehož účelem je veřejné užití díla jeho prvním či dalším vydáním.*“¹⁵² V případě uzavření licenční smlouvy mezi překladatelem a nakladatelstvím je překladatel držitelem autorských práv, tj. poskytovatelem

¹⁴⁶Náležitostí licenčních smluv: Náležitosti licenční nakladatelské smlouvy a smlouvy na audioknihy. Dostupné z: <http://www.obecprekladatelů.cz/nac-si-dat-pozor.htm>.

¹⁴⁷ § 2360 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹⁴⁸TELEC, Ivo a Pavel TŮMA. *Autorský zákon: komentář*. S. 497.

¹⁴⁹TŮMA, Pavel. *Smluvní licence v autorském právu*. S. 37.

¹⁵⁰MARTINKA, Marek. Licenční smlouva.

¹⁵¹KACÍREK, Michal. Licenční smlouva.

¹⁵²TELEC, Ivo a Pavel TŮMA. *Autorský zákon: komentář*. S. 540.

licence. Smlouvou s autorem nakladatelství od něj získává, není-li výslovně stanoveno jinak, výhradní právo jeho dílo přeložit a vyhotovený překlad následně použít. „Účelem záповědi tvořící obsah výhradní licence je ochrana hospodářských zájmů nakladatele, který nese veškerá nebezpečí spojená s vydáním díla a odpovídá rozumnému uspořádání vzájemných vztahů.“¹⁵³ Tímto autor současně souhlasí se zveřejněním díla v překladu. „Obsahovou podstatou smlouvy nakladatelské je udělení autorova svolení k užití díla příslušným způsobem a zásadně i převzetí závazku nakladatele dílo vydat na svůj účet (tzn. na svou odpovědnost, náklady, nebezpečí, vlastním jménem).“¹⁵⁴

Uzavřením smlouvy se překladatel zavazuje vytvořit překlad a ve sjednané lhůtě jej předat objednateli. Podle § 2632 občanského zákoníku se dílo, které je předmětem práva duševního vlastnictví, považuje za předané, je-li dokončeno a zhotovitel umožní objednateli jeho užití. Navíc je objednateli umožněno provádění díla průběžně kontrolovat. V tomto bodě zákon hovoří o právu, nikoli o povinnosti. Nevyužití objednatelům tohoto práva může vést k následným sporům a nepříjemnostem pro všechny zúčastněné. Jednak se zpravidla jedná o překlady rozsáhlých knih, které mohou čítat o několik stovek stran, a úprava či dokonce zhotovení nového překladu může vyžadovat mnoho času, jednak má nakladatelství závazky vůči autorovi a promarněný čas může vyvolat další náklady. Na druhou stranu překladatel by musel vrátit zálohu, popřípadě uhradit pokutu, byla-li smluvně sjednána. V zájmu všech smluvních stran je nutno povinnost kontroly ošetřovat bezprostředně v smlouvách, a to včetně lhůt pro kontrolu a vyhodnocení provedení díla, aby mohla být smlouva považována za řádně splněnou.

6.1.3.3. Licence Creative Commons

Jednou z možností poskytnutí licence je rovněž veřejná licence Creative Commons, která je ze své podstaty licencí nevýhradní a obecně bezúplatnou. V České republice má Creative Commons své zastoupení prostřednictvím pracovní skupiny Creative Commons Česká republika, na jejíchž stránkách je význam licencí vyjádřen takto: „*Licence Creative Commons fungují na jednoduchém principu: autor jejich prostřednictvím nabízí neurčitému počtu potenciálních uživatelů licenční smlouvu, na základě které jim poskytuje některá svá práva k dílu a jiná si vyhrazuje. Creative Commons nejsou popřením klasického pojetí*

---

¹⁵³Tamtéž, s. 547.

¹⁵⁴Tamtéž, s. 541.

autorského práva, jsou jeho nadstavbou a jako takové vycházejí z občanského zákoníku (§ 2358 – 2389 Zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník).“¹⁵⁵

Účelem takové smlouvy je tedy poskytnutí poskytovatelem licence práva k užití jeho autorského díla neomezenému počtu subjektů za předpokladu dodržení jeho práv. V případě překladů použití tohoto druhu licence umožňuje překladateli rozšířit možnosti nakládání s jeho výlučným právem, protože může zjednodušeně veřejně udělit uživatelům nevýhradní licenci k užití překladu. Jako příklad lze uvést umístění překladu na webových stránkách společně s podmínkami k jeho užití. V kontextu globalizace a dynamického rozvoje informačních technologií musí být překladatel ostražitý a věnovat zvýšenou pozornost vysokému riziku porušení autorských práv.

6.2. Smlouva o dílo

Dílo může být autorem vytvořeno také na objednávku, což upravuje § 61 autorského zákona. Tento typ smlouvy, také nazývané smlouvou o vytvoření autorského díla, může použít např. vydavatel po nabytí majetkového práva k užití určitého díla v překladu. Existují však případy, kdy autor původního díla napřímo osloví konkrétního překladatele, aby předmětné dílo přeložil. Tento smluvní vztah může být uzavřen smlouvou o dílo nebo písemným souhlasem autora, které bude následně připojeno ke smlouvě mezi překladatelem a vydavatelem.

Zásadními jsou podle občanského zákoníku takové náležitosti smlouvy o dílo, jako řádné vymezení jejího předmětu a ujednání o úplatnosti smlouvy.¹⁵⁶ „Smlouvou o dílo se zhotovitel zavazuje provést na svůj náklad a nebezpečí pro objednatele dílo a objednatel se zavazuje dílo převzít a zaplatit cenu.“¹⁵⁷ Na rozdíl od licenční smlouvy neobsahuje takto upravená definice smlouvy v části týkající se povinnosti vyplatit odměnu formulaci „není-li ujednáno jinak“ a nepředpokládá tak bezúplatnou povahu smlouvy.

---

¹⁵⁵Úvod do CC. Dostupné z:

[https://www.creativecommons.cz/uvod/#:~:text=Creative%20Commons%20nejdou%20pop%C5%99en%C3%A4Dm%20klasick%C3%A9ho,Sb.%2C%20ob%C4%8Dansk%C3%BD%20z%C3%A1kon%C3%ADk\).&text=Lic en%C4%8Dn%C3%AD%20podm%C3%ADnky%2C%20neboli%20pr%C3%A1va%20a,graficky%20vyj%C3%A1d%C5%99eny%20pomoc%C3%AD%20jednoduch%C3%BDch%20piktogram%C5%AF](https://www.creativecommons.cz/uvod/#:~:text=Creative%20Commons%20nejdou%20pop%C5%99en%C3%A4Dm%20klasick%C3%A9ho,Sb.%2C%20ob%C4%8Dansk%C3%BD%20z%C3%A1kon%C3%ADk).&text=Lic en%C4%8Dn%C3%AD%20podm%C3%ADnky%2C%20neboli%20pr%C3%A1va%20a,graficky%20vyj%C3%A1d%C5%99eny%20pomoc%C3%AD%20jednoduch%C3%BDch%20piktogram%C5%AF)

¹⁵⁶ŠTANDERA, Jan. *Smlouva o dílo v novém občanském zákoníku: komentář*. S. 2.

¹⁵⁷ § 2586 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Na základě definic pojmu díla podle občanského zákoníku „*dílem se rozumí zhotovení určité věci*“¹⁵⁸ a podle autorského zákona, který u díla předpokládá jeho vyjádření v jakékoli objektivně vnímatelné podobě, je zřejmé, že překladatel je povinen předat dokončený text překladu na adekvátním nosiči, tj. hmotný substrát se zachyceným na něm dílem¹⁵⁹, není však povinen poskytnout objednateli veškerá možná práva. Autorem překladu je vždy jediné překladatel, který jej vyhotovil, bez ohledu na to, došlo-li k vyhotovení na objednávku či nikoli. Podle autorského zákona vytvořením díla na objednávku autor současně uděluje licenci k užití díla k účelu, který je ve smlouvě sjednán. Překladatel jako právoplatný autor svého díla je oprávněn se svým dílem libovolně, i když v souladu se smlouvou, nakládat a na jeho užití dohlížet. Překročení sjednaného rámce vyžaduje získání od překladatele licenční smlouvy. V opačném případě je výkon těchto majetkových práv bez uzavření smlouvy porušením autorských práv překladatele a jako následek právní odpovědnost porušitele. Překladatel má mimo jiné také právo poskytnout jím vytvořené dílo i dalším osobám, pokud tím neporuší smluvní ujednání a pokud mu to výslovně nezakazuje smlouva.¹⁶⁰ Musí však postupovat tak, aby nedošlo k porušení oprávněných zájmů objednatele.

Důležitým aspektem jakékoli smlouvy je doba plnění. S ohledem na to, že autorský zákon tuto dobu pro případ vytvoření díla na objednávku nijak neupravuje, je nutno se řídit ustanoveními občanského zákoníku. Ten v § 2590 odst. 1 ponechává prostor k ujednání doby plnění smluvním stranám a v odst. 2 téhož paragrafu uvádí, že „*není-li doba plnění ujednána, provede zhotovitel dílo v době přiměřené jeho povaze*“. Vzhledem k tvůrčí povaze výsledků duševní činnosti v tomto případě nelze jednoznačně uplatňovat princip přiměřenosti a doba plnění je tak vždy sjednávána individuálně v konkrétní smlouvě.

Mimo jiné zákon nestanoví následné využití díla vytvořeného na objednávku, včetně překladu, a nejsou tak upravena ani práva k následnému nakládání s ním. Aby se předešlo sporným situacím a porušování autorských práv zhotovitele, v tomto případě překladatele, je nutné uvádět veškerá přípustná omezení pro výkon objednatelem práv k dílu. V praxi však nejsou časté případy, kdy je licenční smlouva k autorskému dílu sjednána na dobu určitou, zpravidla jde o licence na dobu neurčitou.¹⁶¹ Nicméně jak již bylo zmíněno, užití díla spadá do kategorie majetkových autorských práv, u nichž je doba trvání vždy stanovena zákonem a

---

¹⁵⁸ § 2587 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹⁵⁹ TELEČ, Ivo a Pavel TŮMA. *Autorský zákon: komentář*. S. 30.

¹⁶⁰ § 2633 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹⁶¹ VALOUŠEK, Martin. Lze licenční smlouvu k autorskému dílu vypovědět bez udání důvodu?

nezáleží na vůli smluvních stran. Takto smluvně upravená neurčitá doba zákonitě skončí 70 let po smrti autora. Uplynutí této doby neznamená, že jej nebude možné nadále užívat. Naopak, stane se dílem volným a může jej užít každý s tím rozdílem, že nepůjde o užití výlučné.

6.3. Zaměstnanecké dílo

Překlad může být vyhotoven v rámci pracovní náplně překladatele a stát se tak dílem zaměstnaneckým. Poměr mezi překladatelem a zaměstnavatelem se uzavírá buď prostřednictvím pracovní smlouvy nebo dohody o provedení práce či dohody o pracovní činnosti. V případě zaměstnaneckých děl je třeba přihlížet nejen k ustanovením autorského zákona, ale také zohledňovat zákoník práce¹⁶² a občanský zákoník upravující licenční smlouvy.

Obecně se zaměstnaneckým dílem rozumí dílo vytvořené v mezích pracovních povinností autora. To znamená, že zaměstnaneckým je vědecké, literární nebo jiné umělecké dílo, které bylo vytvořeno v důsledku autorovy pracovní činnosti a právní postavení autora takového objektu autorských práv bude mít řadu odlišných vlastností a specifických rysů. Takto vykonávaná činnost musí mít povahu závislé práce, již zákoník práce definuje následně: *„Za závislou práci, která je vykonávána ve vztahu nadřízenosti zaměstnavatele a podřízenosti zaměstnance, se považuje výlučně osobní výkon práce zaměstnance pro zaměstnavatele, podle pokynů zaměstnavatele, jeho jménem, za mzdu, plat nebo odměnu za práci, v pracovní době nebo jinak stanovené nebo dohodnuté době na pracovišti zaměstnavatele, popřípadě na jiném dohodnutém místě, na náklady zaměstnavatele a na jeho odpovědnost.“*¹⁶³

Zaměstnanec, který vytvořil zaměstnanecké dílo, sice zákon považuje za jeho autora, tedy za osobu, jejíž duševní tvůrčí činností ke vzniku díla došlo, značně jej však omezuje v jeho majetkových právech v porovnání s majetkovými právy autorů děl vytvořených v jiném právním režimu. Za zaměstnanecké dílo se může považovat jedině dílo vytvořené v rámci pracovního nebo služebního poměru. S překladateli, kteří nepracují na základě živnostenského oprávnění a jimž není např. agentura či jakákoli jiná společnost nepravdělně využívající překladatelské služby schopna zajistit stálý přísun objednávek, jsou uzavírány dohody o provedení práce či dohody o pracovní činnosti. O zaměstnanecké dílo půjde i

---

¹⁶²Zákon ze dne 21. dubna 2006 zákoník práce.

¹⁶³ § 2 odst. 4 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce.

v případě překladů vytvořených na základě těchto dohod o pracích vykonávaných mimo pracovní poměr, neboť se jedná o dílo, „*které autor vytvořil ke splnění svých povinností vyplývajících z pracovněprávního nebo služebního vztahu.*“¹⁶⁴ Oporu má toto tvrzení v § 3 zákoníku práce, který říká, že „*pracovněprávními vztahy jsou pracovní poměr a právní vztahy založené dohodami o pracích konaných mimo pracovní poměr.*“ Nutnou podmínkou je to, aby byla předmětná činnost jasně vymezená v rámci pracovní činnosti zaměstnance. „*Nemusí být předem sjednáno, že zaměstnanec bude vytvářet autorská díla, ale je nutné, aby dílo bylo vytvořeno v rámci sjednaného druhu práce. Zaměstnavatel vykonává pouze výlučná majetková práva.*“¹⁶⁵ Tak např. pokud by překladatelská agentura přijala zaměstnance, který ovládá určitý jazyk, výhradně na pozici administrativního pracovníka, ale v průběhu výkonu pracovní činnosti by došlo k vyhotovení jím autorského překladu, nebude tento označován za zaměstnanecké dílo, neboť překladatelskou činnost neměl ve smlouvě sjednanou. Agentura by se ocitla ve znevýhodněném postavení a neměla by k vytvořenému překladu majetková práva. Aby mohla agentura majetková práva k takto vytvořenému dílu vykonávat, musela by mít od zaměstnance udělenou licenční smlouvu. Oproti tomu, pokud by do pracovní smlouvy s dotýčným administrativním pracovníkem od počátku zahrnula překladatelskou činnost, disponovala by majetkovými právy k překladu. Nicméně jedná-li se o dílo zaměstnanecké, převést právo výkonu majetkových práv k překladu na třetí osobu zaměstnavatel může jen na základě uděleného překladatelem souhlasu.¹⁶⁶

Jinými slovy, pokud zaměstnavatel zaměstnanecké dílo užívá, má toto užití vlastní specifické limity. Zaměstnavatel je oprávněn dílo užívat pouze způsobem určeným účelem pracovního zadání a v z tohoto zadání vyplývajících mezích. Užití zaměstnavatelem díla nad rámec stanovený pracovními povinnostmi a v souladu s tím i specifiky pracovní činnosti je zakázáno.

Ustanovení o právech autora a zaměstnavatele k zaměstnaneckému dílu upravuje § 58 autorského zákona, podle nějž osobnostní autorská práva vznikají autorovi díla, kdežto majetková práva, jak již bylo zmíněno, obecně vykonává zaměstnavatel. Zákon však připouští, že smlouva může stanovit i jinak. V rámci osobnostních práv autora jakožto zaměstnance však existují jistá omezení, zejména pak v právu na nedotknutelnost díla, kde se ze zákona předpokládá, že zaměstnanec svoluje k provedení zaměstnavatelem případných

---

¹⁶⁴ § 58 odst. 1 zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon.

¹⁶⁵ NOVOTNÁ, Eva. Možnosti užití díla autorsky chráněných kartografických děl.

¹⁶⁶ CHALOUPKOVÁ, Helena. *Autorský zákon: komentář.*

úprav díla.¹⁶⁷ Navíc je to právě zaměstnavatel, kdo rozhoduje o zveřejnění díla. V některých případech zákon rovněž umožňuje vrácení výkonu majetkových práv zaměstnanci. Jestliže např. po smrti nebo zániku zaměstnavatele neexistuje žádný právní nástupce, na něhož by oprávnění vykonávat majetková práva přešlo, nabývá oprávnění k výkonu těchto práv autor.¹⁶⁸ Další možnost připouští zákon v odst. 3 téhož paragrafu, na jehož základě je překladatel jakožto zaměstnanec oprávnění žádat na zaměstnavateli poskytnutí mu licence, pokud zaměstnavatel tato majetková práva nevykonává, popř. vykonává jen v nedostatečné míře.

Nutno podotknout, že právo na odměnu vzniká autorovi bez ohledu na to, zda došlo ze strany zaměstnavatele k jakémukoli užití díla či nikoli. Jak již bylo zmíněno, zaměstnanec vykonává závislou práci, za niž obdrží od zaměstnavatele mzdu, plat nebo odměnu za práci. Autorský zákon však v § 56 odst. 6 uděluje zaměstnanci právo, není-li sjednáno jinak, požadovat na zaměstnavateli „*přiměřenou dodatečnou odměnu, jestliže se mzda nebo jiná odměna vyplacená autorovi zaměstnavatelem dostane do zjevného nepoměru k zisku z využití práv k zaměstnaneckému dílu*“.

---

¹⁶⁷ŠULC, Petr a Aleš BARTOŠ. *Autorské právo: v otázkách a odpovědích*.

¹⁶⁸ § 58 odst. 2 zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon.

7. Závěr

Jak ukazují provedené analýzy, oprávněné vytvoření a užití překladu vyžaduje povědomí o příslušných předpisech. Nutná znalost platné úpravy vyplývá již ze samotné podstaty činnosti překladatele jakožto mezijazykového a zpravidla i mezistátního prostředníka. Především musí překladatel vědět, že ne každý překlad je chráněn autorským právem, nýbrž jen vytvořený na základě díla ve smyslu autorského zákona, tj. překládané dílo musí splňovat stanovené pojmové znaky. Chráněnými tak mohou být překlady děl literárních a jiných děl uměleckých a děl vědeckých. Navíc i sám překlad musí být jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti překladatele. Pod autorskoprávní ochranu naopak nespádají překlady úředních děl, jimiž jsou právní předpisy, rozhodnutí, opatření obecné povahy, veřejné listiny atd.

Podle mezinárodní a české legislativy jsou překlady chráněny stejně jako původní díla. Překladateli tak k překladu vznikají osobnostní a majetková práva. Výlučná osobnostní práva zahrnují právo na zveřejnění překladu, právo osobovat si autorství a být uváděn jako autor překladu na všech jeho rozmnoženinách, právo na nedotknutelnost překladu, tj. právo dohlížet na případné redakční úpravy a rozhodovat o jejich zapracování do textu. Majetková práva překladatele mají oproti právům autorů původních děl řadu specifík, a to z titulu závislé povahy překladu, která se projevuje zejména v zákonném požadavku na dodržování práv autora původního díla, od něž je překlad odvozen. Především užití díla jinou osobou vyžaduje autorem udělený souhlas. Beze svolení autora původního díla smí překladatel dílo užívat jen pro vlastní potřebu, jejímž účelem není dosažení hospodářského nebo obchodního prospěchu. Je třeba zdůraznit, že autorská práva překladatele neovlivňují autorská práva k originálu. Navíc na základě původního díla může kdokoli vytvořit další překlad a stát se nezávislým subjektem autorského práva k překladu. Dalším důležitým aspektem je to, že rozmnožování překladu se dotýká výlučných práv autora původního díla. Na rozmnožování díla v překladu lze tak nahlížet nejen jako na rozmnožování překladu, ale jako na současné rozmnožování díla původního. Nutno pamatovat, že udělení majetkových práv neopravňuje do díla zasahovat, neboť změna díla spadá do kategorie osobnostních práv a porušuje právo na nedotknutelnost díla. K oprávněnému překladu je tak zapotřebí udělení autorem výslovného souhlasu. Dalšími povinnostmi překladatele jsou zajištění patřičné kvality překladu a dodržování smluvních podmínek. Musí si být vědom, že ani udělení mu svolení k vyhotovení překladu jej neopravňuje jakkoli ohrožovat oprávněné zájmy autora původního díla a nezabývá povinnosti respektovat jeho osobnostní autorská práva, mj. uvádění jména

autora a původního názvu díla na všech rozmnoženinách překladu, ani mu automaticky neuděluje právo rozmnožovat a rozšiřovat např. použitá v původním díle grafická zobrazení, neboť tato mohou být chráněna samostatným autorským právem.

Domáhání se překladatelem autorskoprávní ochrany však může být v praxi ztíženo nedostatečnou úpravou jeho postavení v rámci autorského práva. S ohledem na výsledky vypracovaných analýz lze dospět k závěru, že by bylo zcela namístě stanovit na mezinárodní právní úrovni nejen definici pojmu překlad, ale také jeho základní rysy, které by umožňovali jej považovat za plnohodnotný předmět autorskoprávní ochrany.

Dále je vhodné zřídit veřejný rejstřík oprávněných překladatelů a upravit přinejmenším minimální kritéria požadované k tomu, aby mohla být osoba do něj zapsána. Ačkoli se podobný návrh může zdát jako diskreditující, opak je pravdou a znemožnění, aby se za překladatele mohl označovat kdokoli, bude mít za následek zvýšení překladatelské prestiže. Účelem je mj. prokázání překladatelských dovedností, neboť pouhá znalost, ani ta nejdokonalejší, obou jazyků k výkonu překladatelské činnosti nestačí. Kvalifikaci nemusí být nutné dokládat vysokoškolským diplomem, složení překladatelské (nikoli jen jazykové) zkoušky by mohlo být alespoň základní zárukou kvality. Dodatečně lze rejstřík rozdělit podle zaměření, např. na umělecký, technický, medicínský, právní a jiné překlady, a umožnit potenciálnímu zákazníkovi se lépe zorientovat.

Neméně důležitým je také problém smluvních vztahů mezi autorem a překladatelem. Nadměrné množství uplatnitelných smluv může vytvářet úrodnou půdu pro nekalá jednání. V tomto ohledu by bylo vhodné připravit vzorové podklady k uzavírání smluv na konkrétní typy překladů. Věci přispěje mj. zřízení kontrolních orgánů, které jednak budou schopny posoudit kvalitu zhotoveného překladu a případné ztráty autora způsobené jeho nekvalitním provedením, jednak zajistí právní ochranu překladatelům v případě porušení jejich práv.

Alternativou by bylo právní zakotvení jednoznačných definic tvůrčí činnosti, jedinečností, uměleckého a vědeckého překladů, které však pro svou mimoprávní povahu je úkolem nesrovnatelně komplikovanějším.

8. Resumé

Globalizace jako fenomén současnosti má za následek intenzivní rozvoj všech odvětví lidské činnosti, právo nevyjímaje, přičemž zvláštní pozornost vyžaduje duševní vlastnictví a jeho ochrana. Neodmyslitelným prvkem nezbytným k šíření informací je bezesporu překlad, jenž je zpřístupňuje veřejnosti v onom globálním měřítku.

Proměny v nahlížení na překlad a překladatele patřičně odrážejí úpravy příslušných ustanovení ohledně překladu ve vývoji autorského práva, zejména pak četné změny mezinárodních smluv, jakou je např. Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl, a národních předpisů v jednotlivých zemích. V České republice se právo na překlad řídí ustanoveními zejména zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, tzv. autorským zákonem. Ten mj. vymezuje pojem „autorské dílo“ a jeho základní rysy a implicitně stanoví, že pod autorskoprávní ochranu spadají jen překlady, které kromě splnění dalších nezbytných podmínek jsou vytvořeny na základě díla, jež je dílem ve smyslu autorského zákona. Dále musí v tomtéž smyslu splňovat předpoklad jedinečnosti a vynaložení tvůrčího úsilí. Nicméně samotné definování překladu, překladatele, autorství, jedinečnosti, tvůrčí činnosti způsobuje nejednotnost v jejich výkladu a vyvolává četné otázky, jimiž se zabývají badatelé zejména v oblasti lingvistiky, práva a filozofie.

Specifika právního postavení překladu tak v rámci autorského práva pramení z obtížnosti jednak určit přesnou definici samotného překladu a překladatele jakožto tvůrce a autora, jednak vymezit práva překladatele jakožto subjektu autorského práva. Ve smyslu autorského práva překlad znamená vytvoření díla založeného na díle již existujícím, je však zároveň považován za dílo samostatné. Z postavení autora samostatného díla překladateli plynou s tímto spojená osobnostní, která jsou stejná jako u autora díla původního, a majetková práva doprovázená jistými odlišnostmi. K tomu, aby mohl překladatel své dílo užívat, musí disponovat svolením od autora originálu, resp. držitele autorských práv. To neplatí pro samotné vyhotovení překladu a zákon stanovuje také případy tzv. volného užití, např. pro osobní potřebu fyzické osoby, kdy účelem užití nesmí být dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu. Dále je překladatel povinen dodržovat osobnostní práva autora, včetně uvádění v rozmnoženinách jeho jména a názvu díla v originále, a zajistit náležitou kvalitu překladu. Na druhou stranu i jméno překladatele musí být uváděno na každé rozmnoženině překladu a žádná jiná osoba, ani autor původního díla

nesmí užít překlad beze svolení překladatele jakožto jeho autora. Tím jsou respektována autorská práva překladatele.

Prospěch autora z děl vytvořených na základě jeho díla spočívá nejen ve zvýšení jeho prestiže, ale také ve finančním zisku upravovaném smluvně. Nutno však mít na paměti, že změna díla nebo zásah do něj je klasifikován jako porušení osobnostních práv autora, a to práva na nedotknutelnost díla. To znamená, že za účelem provedení překladu nestačí získat od autora jen majetková práva. Autorem musí být na základě smlouvy udělen výslovný souhlas se zpracováním, resp. překladem díla.

Povinností autora je zase nezbytnost zohledňovat povahu uzavíraných jím smluvních vztahů nebo udělovaných svolení k užití autorských práv. Např. udělením výhradní licence ztrácí autor oprávnění udělovat svolení k užití majetkových práv ve stejném rozsahu dalším osobám i sám je užívat.

8.1. Summary

Globalization, as a present-day phenomenon, has resulted in an intensive development of all branches of human activity, including law, with special attention to intellectual property and its protection. An indispensable element necessary for the dissemination of information is undoubtedly translation, which makes information available to the public on a global scale.

The changes in how translation and translators are viewed are reflected in the adjustments to the relevant provisions on translation throughout the evolution of copyright, in particular numerous changes to international treaties such as the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works as well as national regulations. In the Czech Republic, the right to translation is governed by the provisions of Act No. 121/2000 Coll., on copyright, related rights and amendment to certain acts (Copyright Act). Among other things, the Copyright Act defines the term "authored work" and its essential features, stipulating implicitly that only translations which, in addition to meeting other necessary conditions, are created on the basis of a work that is a work within the meaning of the copyright act are eligible for copyright protection. Furthermore, they must meet the requirement for uniqueness and exertion of creative effort. However, the very definition of translation, translator, authorship, uniqueness, and creative activity causes inconsistencies in their interpretation and

raises numerous questions, which are addressed by researchers, especially those in the field of linguistics, law and philosophy.

The specifics of the legal status of translation within copyright thus stem from the difficulty of determining the exact definition of the translation itself and the translator as creator and author, as well as the definition of the translator's rights as the subject of copyright. In the context of copyright, translation means the creation of a work based on an existing piece of work, which is also considered to be an independent work. Moral rights associated with the original work as well as property rights, though modified to a certain extent, arise from the position of the author of an independent work for the translator. In order for the translator to be able to use authored work, they must have permission from the author of the original, or copyright holder as the case may be. This does not apply to the translation process itself. The Act also stipulates cases of so-called free use, e.g. for the personal needs of an individual, where the purpose of use must not be to achieve direct or indirect economic or commercial benefit. Furthermore, the translator is obliged to respect the moral rights of the author, including the mention of the author's name and the original title of the work in the copies, and ensure proper quality of the translation. On the other hand, the name of the translator must also appear in each copy of the translation, and neither the author of the original work nor any other person may use the translation without the permission of the translator as its author. This ensures that the copyright of the translator is respected.

The author's benefit from any work created on the basis of the author's work lies not only in a boost to their prestige, but also in financial profit regulated contractually. However, it must be borne in mind that a change in or interference with a work is classified as a violation of the author's moral rights, namely the right to the inviolability of the work. This means that in order to make a translation, obtaining property rights from the author will not suffice. Based on a contract, the author must give explicit consent to the processing, or translation of their work.

It is the author's obligation to take into account the nature of the contractual relations entered into by the author, or the permission granted to use copyrighted work. E.g. by granting an exclusive licence, the author loses the right to grant permission to other persons, or the author themselves, using the property rights to the same extent.

8.2. Zusammenfassung

Die Globalisierung als Phänomen der Gegenwart hat eine intensive Entwicklung aller Bereiche der menschlichen Tätigkeit, das Recht nicht ausgenommen, zur Folge, wobei dem geistigen Eigentum und seinem Schutz besondere Aufmerksamkeit gilt. Ein unverzichtbares Element für die Verbreitung von Informationen ist zweifellos die Übersetzung, die sie der Öffentlichkeit global zugänglich macht.

Änderungen in der Betrachtung von Übersetzungen und Übersetzern werden entsprechend in den Anpassungen der einschlägigen Bestimmungen zu Übersetzungen bei der Entwicklung des Urheberrechts widerspiegelt, insbesondere in zahlreichen Änderungen internationaler Verträge wie der Berner Übereinkunft zum Schutz von Werken der Literatur und Kunst, und nationaler Vorschriften in den einzelnen Ländern. In der Tschechischen Republik richtet sich das Recht auf Übersetzung nach den Bestimmungen des Gesetzes Nr. 121/2000 Slg. über das Urheberrecht, über Rechte im Zusammenhang mit dem Urheberrecht und über Änderungen bestimmter Gesetze, das sog. Urheberrechtsgesetz. Es definiert unter anderem den Begriff "Urheberrechtliches Werk" und seine Grundzüge und legt implizit fest, dass nur Übersetzungen urheberrechtlich geschützt sind, die neben der Erfüllung anderer notwendiger Bedingungen auf der Grundlage eines Werkes erstellt werden, das ein Werk im Sinne des Urheberrechts ist. Darüber hinaus muss es im gleichen Sinne die Prämisse der Einzigartigkeit und der schöpferischen Leistung erfüllen. Die Definition von Übersetzung, Übersetzer, Urheberschaft, Einzigartigkeit und schöpferischer Tätigkeit führt jedoch zu Inkonsistenzen in ihrer Interpretation und wirft zahlreiche Fragen auf, mit denen sich Forscher insbesondere im Bereich der Linguistik, des Rechts und der Philosophie befassen.

Die Besonderheiten des rechtlichen Status einer Übersetzung innerhalb des Urheberrechts ergeben sich daher aus der Schwierigkeit, die genaue Definition der Übersetzung selbst und des Übersetzers als Urhebers und Autors zu bestimmen sowie die Rechte des Übersetzers als Subjekts des Urheberrechts zu definieren. Übersetzung bedeutet im Sinne des Urheberrechts die Erstellung eines Werks auf der Grundlage eines bereits vorhandenen Werks, sie wird jedoch gleichzeitig als ein eigenständiges Werk betrachtet. Aus der Position des Autors eines eigenständigen Werks ergeben sich für den Übersetzer die damit verbundenen Persönlichkeitsrechte, die dieselben sind wie für den Autor des Originalwerks, sowie Eigentumsrechte, die sich durch bestimmte Unterschiede auszeichnen. Damit ein Übersetzer sein Werk nutzen kann, muss er über die Erlaubnis des Urhebers des Originals

bzw. des Inhabers von Urheberrechten verfügen. Dies gilt nicht für die Erstellung der Übersetzung selbst und das Gesetz sieht auch Fälle der sogenannten freien Nutzung vor, z.B. für den persönlichen Gebrauch einer natürlichen Person, bei denen der Verwendungszweck nicht darin bestehen darf, einen direkten oder indirekten wirtschaftlichen oder kommerziellen Nutzen zu erzielen. Darüber hinaus ist der Übersetzer verpflichtet, die Persönlichkeitsrechte des Urhebers zu berücksichtigen, einschließlich der Erwähnung seines Namens und des Titels des Werks im Original in Vervielfältigungen, und die ordnungsgemäße Qualität der Übersetzung sicherzustellen. Andererseits muss der Name des Übersetzers auf jeder Vervielfältigung der Übersetzung erscheinen, und keine andere Person oder der Urheber des Originalwerks darf die Übersetzung ohne die Erlaubnis des Übersetzers als Urhebers verwenden. Dadurch werden die Urheberrechte des Übersetzers berücksichtigt.

Der Nutzen des Urhebers aus den auf der Grundlage seines Werks geschaffenen Werken liegt nicht nur in der Steigerung seines Ansehens, sondern auch im vertraglich geregelten finanziellen Gewinn. Es ist jedoch zu beachten, dass eine Änderung des Werks oder ein Eingriff in das Werk als Verletzung der Persönlichkeitsrechte des Urhebers, nämlich des Rechts auf Unverletzlichkeit des Werks, eingestuft wird. Dies bedeutet, dass es für eine Übersetzung nicht ausreicht, nur Eigentumsrechte vom Urheber zu erwerben. Der Urheber muss auf der Grundlage eines Vertrages seine ausdrückliche Zustimmung zur Verarbeitung bzw. Übersetzung der Werks erteilen.

Es ist die Pflicht des Urhebers, die Art der von ihm geschlossenen Vertragsbeziehungen oder von ihm erteilten Zustimmungen zur Nutzung der Urheberrechte zu berücksichtigen. Z.B. durch die Erteilung einer exklusiven Lizenz verliert der Urheber das Recht, die Erlaubnis anderen Personen zur Nutzung von Eigentumsrechten in gleichem Umfang zu erteilen und selbst diese zu nutzen.

9. Seznam pramenů a literatury

Monografie:

BASALAMAH, Salah. Compulsory Licensing for Translation: An Instrument of Development. *IDEA: The Journal of Law and Technology*, 40. 2000, s. 503–547.

BOHÁČEK, Martin a Ladislav JAKL. *Právo duševního vlastnictví*. Praha: Oeconomica, 2002. ISBN 80-245-0463-4.

ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ, Irena PELIKÁNOVÁ a Jan DĚDIČ. *Obchodní právo: podnikatel, podnikání, závazky s účastí podnikatele*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-333-4.

DOBŘICHOVICKÝ, Tomáš. Mezinárodní smlouvy, úmluvy a dohody týkající se autorského práva. *Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice*. Praha: Leges, 2017, s. 369–384. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-240-0.

DOBŘICHOVICKÝ, Tomáš. Originalita autorských děl – vstříc (skryté) harmonizaci v EU? *KŘÍŽ, Jan a kol. Aktuální otázky práva autorského a práv průmyslových: nový občanský zákoník a vybrané problémy evropského práva duševního vlastnictví – dopady na českou legislativu a praxi*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, ediční středisko v nakl. Eva Rozkotová, 2014, s. 37–43. ISBN 978-80-87975-15-2.

EXNER, Milan. *Struktura symbolična v pohledu psychoanalytické literární vědy: na příkladu románu Bratři Karamazovi F.M. Dostojevského: příspěvek k evoluční estetice*. Liberec: Bor, 2009. Jazyky a texty. ISBN 978-80-86807-46-1.

HRALA, Milan. *Současnost uměleckého překladu*. Praha: Československý spisovatel, 1987.

CHALOUPKOVÁ, Helena. *Autorský zákon: komentář*. 4. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-432-2.

KNAP, Karel. *Smluvní vztahy v právu autorském*. Praha: Orbis, 1967.

KNAPPOVÁ, Marta, Jiří ŠVESTKA a Jan DVOŘÁK. *Občanské právo hmotné*. 4., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: ASPI, 2005. ISBN 80-735-7127-7.

KNITTLOVÁ, Dagmar, Bronislava GRYGOVÁ a Jitka ZEHNALOVÁ. *Překlad a překládání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, 2010. ISBN 978-80-244-2428-6.

KŘIVÁČKOVÁ, Jana, Klára HAMULÁKOVÁ a Tomáš TINTĚRA. *K pojetí člověka a věci v novém soukromém právu*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-294-6.

KUFNEROVÁ, Zlata. *Překládání a čeština*. Jinočany, 1994. ISBN 80-857-8714-8.

LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9.

LEVÝ, Jiří. *Umění překladu*. Vyd. 3., upr. a rozš. verze. Praha: Ivo Železný, 1998. ISBN 802373539X.

MALÝ, Josef. *Obchod nehmotnými statky: patenty, vynálezy, know-how, ochranné známky*. Praha: C.H. Beck, 2002. C.H. Beck pro praxi. ISBN 80-717-9320-5.

MAN, Oldřich. Otázky ekvivalence v odborném překladu. *Antologie teorie odborného překladu*. 2. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita Filozofická fakulta, 2007, s. 128–133.

MELZER, Filip, Petr TÉGL a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2013. Komentátor. ISBN 978-80-87576-73-1.

PETROV, Jan. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-653-1.

PRCHAL, Petr. *Zakázková autorská díla z pohledu práva závazkového a autorského*. Praha: Linde Praha, 2013. ISBN 978-80-7201-903-8.

RADVANOVA, Senta, Jiří ŠVESTKA a Jan DVOŘÁK. *Občanské právo hmotné*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009. ISBN 978-807-3574-659.

ROZEHNAL, Aleš. *Závazkové právo: obecná část: delikt ní právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-496-1.

SRSTKA, Jiří. *Autorské právo v divadle: AMU=DAMU FAMU HAMU*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, Divadelní fakulta, Katedra produkce, 2006. Acta academica. ISBN 80-733-1066-X.

SRSTKA, Jiří, Jan BARTÁK, Tomáš DOBŘICHOVSKÝ, Pavel KOUKAL, Rudolf LEŠKA, Pavel MATES, Petr PRCHAL, František PÚRY, Petra SKŘEJPKOVÁ, et al. *Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice*. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-807-5022-400.

SUCHÝ, Václav. *Nehmotné statky a průmyslová práva: jejich ochrana, oceňování a komerční využití*. Praha: Technologické centrum Akademie věd ČR, 2010. ISBN 978-80-7419-037-7.

ŠALOMOUN, Michal. *Ochrana názvů, postav a příběhů uměleckých děl*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. C.H. Beck pro praxi. ISBN 978-80-7400-097-3.

ŠEBELOVÁ, Marie. *Autorské právo: zákon, komentáře, vzory a judikatura*. Brno: Computer Press, 2006. Právo pro denní praxi (Computer Press). ISBN 80-251-1090-7.

ŠTANDERA, Jan. *Smlouva o dílo v novém občanském zákoníku: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-519-0.

ŠULC, Petr a Aleš BARTOŠ. *Autorské právo: v otázkách a odpovědích*. Praha: Pierot, 2012. ISBN 978-80-7353-223-9.

ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník: komentář*. 10. vyd. Praha: C.H. Beck, 2006. Beckova edice komentované zákony. ISBN 80-7179-486-4.

TELEC, Ivo. *Tvůrčí práva duševního vlastnictví*. Brno: Doplněk, 1994. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 80-210-0885-7.

TELEC, Ivo a Pavel TŮMA. *Autorský zákon: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2007. Velké komentáře. ISBN 978-80-7179-608-4.

TELEC, Ivo a Pavel TŮMA. *Přehled práva duševního vlastnictví*. Brno: Doplněk, 2006. ISBN 80-723-9198-4.

TŮMA, Pavel. *Smluvní licence v autorském právu*. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-807-1795-735.

ŽVÁČEK, Dušan. *Úvod do teorie překladu (pro rusisty)*. 2. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1998. ISBN 80-706-7814-3.

Právní předpisy:

Appendix of the Berne Convention: Special Provisions Regarding Developing Countries. Paris, 1971. Dostupné také z: <https://www.keionline.org/book/berne-convention/1971-appendix-to-the-berne-convention-special-provisions-regarding-developing-countries/text-of-1971-berne-convention-appendix-on-special-provisions-regarding-developing-countries>

Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), č. 121/2000 Dz, obecná část.

ČESKÁ REPUBLIKA. Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech dítěte. In: *Sbírka zákonů*. Ročník 1991, částka 22, číslo 104.

ČESKÁ REPUBLIKA. Vyhláška ministra zahraničních věcí o Všeobecné úmluvě o autorském právu revidované v Paříži dne 24. července 1971. In: *Sbírka zákonů*. Ročník 1980, částka 32, číslo 134.

ČESKÁ REPUBLIKA. Vyhláška ministra zahraničních věcí ze dne 8. července 1980 o Bernské úmluvě o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 9. září 1886, doplněné v Paříži dne 4. května 1896, revidované v Berlíně dne 13. listopadu 1908, doplněné v Bernu dne 20. března 1914 a revidované v Římě dne 2. června 1928, v Bruselu dne 26. června 1948, ve

Stockholmu dne 14. července 1967 a v Paříži dne 24. července 1971. In: *Sbírka zákonů*. Ročník 1980, částka 32, číslo 133.

ČESKÁ REPUBLIKA. Usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky. In: *Sbírka zákonů*. Ročník 1993, částka 1, číslo 2.

ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon ze dne 18. března 2020, kterým se mění zákon č. 354/2019 Sb., o soudních tlumočnících a soudních překladatelích. In: *Sbírka zákonů*. Ročník 2020, částka 60, číslo 166.

ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon ze dne 21. dubna 2006 zákoník práce. In: *Sbírka zákonů*. Ročník 2006, částka 84, číslo 262.

ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon ze dne 3. prosince 2019 o soudních tlumočnících a soudních překladatelích. In: *Sbírka zákonů*. Ročník 2019, částka 148, číslo 354.

ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon ze dne 3. února 2012 občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů*. Ročník 2012, částka 33, číslo 89.

ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon ze dne 7. dubna 2000 o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů*. Ročník 2000, částka 36, číslo 121.

ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon ze dne 8. ledna 2009 trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů*. Ročník 2009, částka 11, číslo 40.

EVROPSKÁ UNIE. *Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2010/64/EU ze dne 20. října 2010 o právu na tlumočení a překlad v trestním řízení*.

UNESCO. *Recommendation on the Legal Protection of Translators and Translations and the Practical Means to Improve the Status of Translators*. Nairobi, 1976.

UNESCO. *Všeobecná deklarace UNESCO o kulturní diversně přijatá na 31. zasedání Generální konference UNESCO v Paříži, 2. listopadu 2001*. Paříž, 2001. Dostupné také z: http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/diversity/pdf/declaration_cultural_diversity_cs.pdf

Elektronické zdroje:

ALAI: Association Littéraire et Artistique Internationale [online]. Paris [cit. 2020-08-19]. Dostupné z: <http://www.alai.org/>

Anticena Skřípec. In: *Obec překladatelů* [online]. Praha [cit. 2020-07-16]. Dostupné z: <http://www.obecprekladatelu.cz/anticena-skripec.htm>

BARTMIŃSKI, Jerzy. Čím se zabývá etnolingvistika? *Slovo a smysl* [online]. 2008(8), 299–309 [cit. 2020-11-22]. Dostupné z: <http://slovoasmysl.ff.cuni.cz/node/259>

BASALAMAH, Salah. The Thorn of Translation in the Side of the Law. *The Translator* [online]. 2001, 7(2), 155-167 [cit. 2020-10-11]. ISSN 1355-6509. Dostupné z: doi:10.1080/13556509.2001.10799098

BASALAMAH, Salah. Translation Rights and the Philosophy of Translation: Remembering the Debts of the Original. ST-PIERRE, Paul a Prafulla C. KAR. In *Translation – Reflections, Refractions, Transformations*, 71 [online]. Philadelphia: Benjamins Translation Library, 2007, s. 117–132 [cit. 2020-08-19]. ISBN 9789027292520. Dostupné z: <https://benjamins.com/catalog/btl.71.14bas>

BERAN, Vojtěch. Hmotný nosič díla výtvarného umění a autorskoprávní omezení jeho vlastníka. In: *Epravo.cz* [online]. Praha, 2015 [cit. 2020-09-16]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/hmotny-nosic-dila-vytvarneho-umeni-a-autorskopravni-omezeni-jeho-vlastnika-97756.html>

Členství ČR v nejvýznamnějších mezinárodních autorskoprávních úmluvách a smlouvách. *Ministerstvo kultury České republiky* [online]. [cit. 2021-01-22]. Dostupné z: mkcr.cz/clenstvi-cr-v-nejvyznamnejsich-mezinarodnich-autorskopravnich-umluvach-a-smlouvach-738.html

Guide to the Copyright and Related Right Treaties Administered by WIPO and Glossary of Copyright and Related Rights Terms [online]. Geneva: World Intellectual Property Organization, 2003 [cit. 2021-01-21]. Dostupné z: <https://www.wipo.int/publications/en/details.jsp?id=361&plang=EN>

HEMMUNGS WIRTÉN, Eva. *Cosmopolitan Copyright: Law and Language in the Translation Zone* [online]. Uppsala: Tryckti Sverige av Universitetstryckeriet, 2011 [cit. 2020-10-19]. ISBN 978-91-506-2233-1. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/292140178_Cosmopolitan_Copyright_Law_and_Language_in_the_Translation_Zone

HEMMUNGS WIRTÉN, Eva. *No Trespassing: Authorship, Intellectual Property Rights, and the Boundaries of Globalization* [online]. 2004 [cit. 2020-10-24]. Dostupné z: doi:10.3138/9781442620896

HORÁK, Pavel. Smlouva o dílo v novém občanském zákoníku (pohled soudce na vybrané otázky a použitelnost stávající judikatury). In: *Advokátní deník* [online]. Praha, 2014 [cit. 2020-05-14]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/smlouva-o-dilo-v-novem>

Jednota tlumočnicků a překladatelů [online]. Praha [cit. 2021-01-11]. Dostupné z: <https://www.jtpunion.org/>

KAČÍREK, Michal. Licenční smlouva. In: *Informační portál o autorském právu a právech příbuzných* [online]. 2018 [cit. 2020-09-14]. Dostupné z: <https://autorske-pravo.info/licence/>

KETZAN, Erik. Rebuilding Babel: Copyright and the Future of Machine Translation Online. *Tulane Journal of Technology & Intellectual Property* [online]. 2007 [cit. 2020-07-22]. Dostupné z: <https://ssrn.com/abstract=940041>

Komora soudních tlumočnicků České republiky [online]. Praha [cit. 2020-06-11]. Dostupné z: <https://www.kstcr.cz/cz>

LEE, Tong King. Translation and copyright: towards a distributed view of originality and authorship. *The Translator* [online]. 2020, 26(3), 241-256 [cit. 2020-07-23]. ISSN 1355-6509. Dostupné z: [doi:10.1080/13556509.2020.1836770](https://doi.org/10.1080/13556509.2020.1836770)

MARTINKA, Marek. Licenční smlouva. In: *Epravo.cz* [online]. Praha, 2014 [cit. 2020-11-14]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/licencni-smlouva-95097.html>

MINÁRIK, Pavol. Copyright and the Right to Translation: An Economic Analysis. *Politická ekonomie* [online]. 2012, 60(1), 101-112 [cit. 2020-07-20]. ISSN 00323233. Dostupné z: [doi:10.18267/j.polek.834](https://doi.org/10.18267/j.polek.834)

Náležitost licenčních smluv: Náležitosti licenční nakladatelské smlouvy a smlouvy na audioknihy. In: *Obec překladatelů: Czech Literary Translators' Guild* [online]. Praha, 2019 [cit. 2021-01-10]. Dostupné z: <http://www.obecprekladatelu.cz/nac-si-dat-pozor.htm>

Nepojmenované smlouvy. In: *Epravo.cz* [online]. Praha, 2008 [cit. 2020-08-15]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/soudni-rozhodnuti/nepojmenovane-smlouvy-55185.html>

NOVOTNÁ, Eva. Možnosti užití díla autorsky chráněných kartografických děl. *ProInflow* [online]. 2013, (2), 1-13 [cit. 2021-01-15]. ISSN 18042406. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/333504460_Moznosti_uziti_dila_autorsky_chranenych_kartografickych_del

Obec překladatelů [online]. [cit. 2021-01-22]. Dostupné z: <http://www.obecprekladatelu.cz/>

OŽEGALSKA-TRYBALSKA, Justyna. Status of derivative works of scientific publications under copyright law and publication standards. *Nowotwory. Journal of Oncology* [online]. 2020, 70(3), 118-120 [cit. 2021-01-23]. ISSN 2300-2115. Dostupné z: [doi:10.5603/NJO.2020.0025](https://doi.org/10.5603/NJO.2020.0025)

PARK, Jiyoung. Critical analysis of Korean court rulings on translators' copyrights: on the originality of translation and translators' economic and moral rights. *Perspectives* [online]. 2018, 27(5), 732-746 [cit. 2021-01-23]. ISSN 0907-676X. Dostupné z: [doi:10.1080/0907676X.2019.1615517](https://doi.org/10.1080/0907676X.2019.1615517)

PYM, Anthony. *The translator as non-author, and I am sorry about that.* [online]. 2011 [cit. 2021-01-23]. Dostupné

z:https://www.researchgate.net/publication/242171786_THE_TRANSLATOR_AS_NON-AUTHOR_AND_I_AM_SORRY_ABOUT_THAT

PYTLOUN, Ladislav. Ubohý vrah – divadelní adaptace Pavla Kohouta: Problém převodu prozaického díla do dramatické formy. *Tvar* [online]. 1997(6) [cit. 2021-01-19]. Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=Tvar/1997/6/13.png>

SKOLKOVÁ, Linda. Veřejné čtení v knihovně a autorský zákon. In: *Ikaros* [online]. 2006 [cit. 2021-01-18]. Dostupné z: <https://ikaros.cz/verejne-cteni-v-knihovne-a-autorsky-zakon>

SULJAK, Nedjelko D. Right to Translate and International Copyright Conventions. *Law Library Journal* [online]. 1969(62) [cit. 2021-01-19]. Dostupné z: <https://www.aallnet.org/wp-content/uploads/2018/01/Vol-62-ljv62n1-1969-47.pdf>

Translation and intellectual property rights: Studies on translation and multilingualism, Final report [online]. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2014 [cit. 2021-01-21]. ISBN 978-92-79-36741-0. Dostupné z: https://www.academia.edu/10183527/Translation_and_Intellectual_Property_Rights

Tvůrčí činnost jako autorskoprávní pojem. In: *Epravo.cz* [online]. Praha, 2010 [cit. 2021-01-23]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/soudni-rozhodnuti/tvurci-cinnost-jako-autorskopravni-pojem-63177.html>

UNESCO. Possible international regulation on the protection of translators. *Executive Board, Eighty-ninth Session: Item 4.6.1 Of The Provisional Agenda. Report No. 89-ex/22. 1972 March 27. Director General, United Nations Educational, Scientific And Cultural Organization, Paris. 12 P. 0 Ref. Edrs* [online]. 1972 [cit. 2021-01-11]. http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13089&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

Úvod do CC. *Creative Commons: Česká republika* [online]. [cit. 2021-01-10]. Dostupné z: [https://www.creativecommons.cz/uvod/#:~:text=Creative%20Commons%20nejdou%20pop%C5%99en%C3%ADm%20klasick%C3%A9ho,Sb.%2C%20ob%C4%8Dansk%C3%BD%20z%C3%A1kon%C3%ADk\).&text=Licen%C4%8Dn%C3%AD%20podm%C3%ADnky%2C%20neboli%20pr%C3%A1va%20a,graficky%20vyj%C3%A1d%C5%99eny%20pomoc%C3%AD%20jednoduch%C3%BDch%20piktogram%C5%AF](https://www.creativecommons.cz/uvod/#:~:text=Creative%20Commons%20nejdou%20pop%C5%99en%C3%ADm%20klasick%C3%A9ho,Sb.%2C%20ob%C4%8Dansk%C3%BD%20z%C3%A1kon%C3%ADk).&text=Licen%C4%8Dn%C3%AD%20podm%C3%ADnky%2C%20neboli%20pr%C3%A1va%20a,graficky%20vyj%C3%A1d%C5%99eny%20pomoc%C3%AD%20jednoduch%C3%BDch%20piktogram%C5%AF)

Uživatelské podmínky webu Překladač.cz. *Překladač vět a textů online* [online]. [cit. 2021-01-22]. Dostupné z: <https://www.prekladac.cz/uzivatelske-podminky>

VALOUŠEK, Martin. Lze licenční smlouvu k autorskému dílu vypovědět bez udání důvodu? In: *Epravo.cz* [online]. Praha, 2018 [cit. 2021-01-14]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/lze-licenci-smlouvu-k-autorskemu-dilu-vypovedet-bez-udani-duvodu-106881.html>

VENUTI, Lawrence. *Contra Instrumentalism: A Translation Polemic* [online]. Lincoln: University of Nebraska Press, 2019 [cit. 2021-01-23]. ISBN 978-1-49621-5925. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/j.ctvgc62bf>

VENUTI, Lawrence. *Translation, Authorship, Copyright. Translator* [online]. Philadelphia, 1995(1), 1–24 [cit. 2021-01-23]. Dostupné z: [doi:doi.org/10.1080/13556509.1995.10798947](https://doi.org/10.1080/13556509.1995.10798947)

VENUTI, Lawrence. *The Translator's Invisibility: A History of Translation* [online]. Taylor & Francis e-Library, 2004 [cit. 2021-01-23]. ISBN 0-203-36006-0. Dostupné z: https://cbpbu.ac.in/userfiles/file/2020/STUDY_MAT/ENGLISH/JS/venuti.pdf

WORLD INTELLECTUAL PROPERTY ORGANIZATION. *The First Hundred Years of the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works: The Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works, from 1886 to 1986* [online]. WIPO Publication, No 877 (E), 1986 [cit. 2021-01-21]. ISBN 92-805-0161-5. Dostupné z: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/copyright/877/wipo_pub_877.pdf

Akademické práce:

HLADNÍKOVÁ, Eva. *Licenční smlouva k počítačovému programu* [online]. Praha, 2010 [cit. 2020-05-19]. Dostupné z: https://is.ambis.cz/th/12591/bivs_m/Diplomka_05042010_EH.pdf. Diplomová práce. Bankovní institut vysoká škola Praha.

FIALA, Jiří. *Internetové pirátství* [online]. Praha, 2012 [cit. 2020-07-18]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/99729/>. Diplomová práce. Univerzita Karlova.

JANSA, Petr. *Právní aspekty implementace projektu „Creative Commons“ v České republice*. [online]. Praha, 2008 [cit. 2020-05-17]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/62430/>. Diplomová práce. Univerzita Karlova.

PRCHAL, Petr. *Limity autorskoprávní ochrany* [online]. Olomouc, 2015 [cit. 2020-06-18]. Dostupné z: theses.cz/id/reeucj/DISERTAN_PRCE.pdf. Disertační práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Právnická fakulta.